

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

«Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς,
του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος»

Διπλωματική εργασία

**«Τα Ελεγκτικά Σώματα της Δημόσιας Διοίκησης και η
συμβολή τους στην αντιμετώπιση του Οργανωμένου
Εγκλήματος»**

Μαγδαληνή Μπακαλάρου

(Α.Μ.:507411)

Επιβλέπων καθηγητής:

Παναγιώτης Σπανός

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Τα Ελεγκτικά Σώματα της Δημόσιας Διοίκησης και η
συμβολή τους στην αντιμετώπιση του Οργανωμένου
Εγκλήματος»**

Μαγδαληνή Μπακαλάρου

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«Παναγιώτης Σπανός»

«Μέλος Σ.Ε.Π. ΕΑΠ»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«Αθανάσιος Χουλιάρης»

«Μέλος Σ.Ε.Π. ΕΑΠ»

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Στα παιδιά μου,
Δημοσθένη και Γεωργία..

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση της παρούσης εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Παναγιώτη Σπανό, ο οποίος με τις επισημάνσεις του συνέβαλε στην άρτια καθοδήγησή μου για την ολοκλήρωση της επιστημονικής μου έρευνας. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο για το όμορφο ταξίδι στη γνώση που μου προσέφερε καθώς και την ευκαιρία να διευρύνω τους επιστημονικούς μου ορίζοντες. Σε προσωπικό επίπεδο, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη φίλη και συμφοιτήτριά μου στο μεταπτυχιακό, Ρουμπίνη, καθώς και τη φίλη μου, Ευτυχία, για τη στήριξη που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου, με τη συνεχή παρότρυνσή τους να συνεχίσω την προσπάθειά μου και να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	7
Abstract.....	9
Εισαγωγή.....	11
Κεφάλαιο Α.....	15
1.Ιστορική αναδρομή στο φαινόμενο του Οργανωμένου Εγκλήματος.....	15
2.Ορισμός και χαρακτηριστικά.....	17
2.1.Χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα.....	19
3.Θεωρίες εγκλήματος.....	21
3.1.Η θεωρία του Cressey.....	21
3.2.Η θεωρία του Chambliss.....	22
3.3.Η θεωρία του Ruggiero.....	24
3.4.Η πολιτική διαφθορά και η θεωρία του Merton.....	25
4.Λοιπές θεωρίες σχετιζόμενες με το Οργανωμένο Έγκλημα.....	28
4.1.Το έγκλημα του «λευκού κολάρου».....	28
4.2.Το κρατικό-εταιρικό έγκλημα.....	31
Κεφάλαιο Β.....	34
1.Τα Ελεγκτικά Σώματα της Δημόσιας Διοίκησης.....	34
1.1.Εθνική Αρχή Διαφάνειας.....	34
1.2.Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας(Υ.Ε.Υ.Σ.Α.).....	37
1.3.Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ.....	38
1.4.Οικονομική Αστυνομία.....	39
1.5.Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων(ΑΑΔΕ).....	39
1.6.Γενική Διεύθυνση Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος(ΣΔΟΕ).....	39
2.Το ΕΣΟΕΛ και η θεσμική του αποστολή.....	41
3.Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης(OLAF) και το φαινόμενο «Carousel».....	43
4.Η δράση και η αποτελεσματικότητα των Ελεγκτικών Σωμάτων της Δημόσιας Διοίκησης.....	47
4.1.Τα ελεγκτικά σώματα και η διαφθορά.....	47
4.2.Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της δράσης των ελεγκτικών σωμάτων.....	49
4.1.Περίπτωση μελέτης-Γενική Διεύθυνση Σ.Δ.Ο.Ε.....	55
5.Δημόσιες συμβάσεις και Οργανωμένο Έγκλημα.....	55
6.Διεθνείς πρακτικές για την αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος.....	58
7.Η αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος στην ελληνική πραγματικότητα.....	61
8.Συμπεράσματα.....	63
Βιβλιογραφία.....	67

Περίληψη

Η δράση του οργανωμένου εγκλήματος επιφέρει τεράστιες συνέπειες σε οικονομικό επίπεδο και διαβρώνει τα θεμέλια του κοινωνικού ιστού, διαφθείροντας συνειδήσεις. Αποκλειστικός σκοπός των εγκληματικών οργανώσεων, τόσο εκείνων που συμπλέκονται με υποθέσεις του ποινικού δικαίου, όσο και εκείνων που αποτελούν τα λεγόμενα εγκλήματα του «λευκού περιλαιμίου», είναι ο προσπορισμός κέρδους και κυρίως η συνεχής μεγιστοποίησή του. Στο πλαίσιο αυτό οι ενέργειές τους περιλαμβάνουν ένα ευρύ δίκτυο μεθόδων και πρακτικών ενώ διακρίνονται για τη προσαρμοστικότητά τους στις εγχώριες και διεθνείς εξελίξεις. Η ανάλυση και η γνώση του θεωρητικού υπόβαθρου του οργανωμένου εγκλήματος και των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί από εγκληματολόγους αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την αντιμετώπισή του μέσω των ελεγκτικών μηχανισμών της δημόσιας διοίκησης που υπάρχουν τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές.

Τα κράτη έχουν θεσπίσει σε εθνικό επίπεδο ελεγκτικά σώματα και ανεξάρτητες αρχές με σκοπό να αντιμετωπίσουν τη διαφθορά, η οποία αποτελεί καθοριστικό και καταλυτικό παράγοντα για τη διείδυση του οργανωμένου εγκλήματος στους θεσμούς του κράτους, προκειμένου να διαβρώσουν την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών και να εξασφαλίσουν τη συνεργασία ή την ανοχή των κρατικών υπαλλήλων. Παράλληλα με τις εθνικές πρωτοβουλίες, τα κράτη αναπτύσσουν συνέργειες σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο δημιουργώντας διεθνείς οργανισμούς, που λειτουργούν ως μηχανισμοί συντονισμού των εθνικών δράσεων. Στην ελληνική πραγματικότητα τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης δρουν μεμονωμένα είτε σε συνέργειες με σκοπό την πάταξη των φαινομένων διαφθοράς στον δημόσιο και ιδιωτικό βίο αλλά και στην αντιμετώπιση οικονομικών εγκλημάτων που σχετίζονται με απάτες και φοροδιαφυγή και επιφέρουν τεράστια ζημία στην εθνική οικονομία και στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην παρούσα εργασία, αξιοποιώντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία, τις απολογιστικές εκθέσεις των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης και την ισχύουσα νομοθεσία, θα επιχειρηθεί η αποτύπωση της συμβολής των ελεγκτικών σωμάτων στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Είναι σημαντικό να

επισημανθεί πως τα ελεγκτικά σώματα που θα μελετηθούν δεν καταπολεμούν το οργανωμένο έγκλημα αλλά καθοριστικές πτυχές του, όπως η διαφθορά και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Αποτελούν, δηλαδή, δικλείδες ασφαλείας, δημιουργώντας ένα αποτελεσματικό δίκτυ ασφαλείας που συμβάλει στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Μέσα από το κυρίως μέρος της εργασίας, ο αναγνώστης θα αντιληφθεί τον τρόπο που τα ελεγκτικά σώματα λειτουργούν, αναπτύσσοντας συνέργειες με τον συντονιστικό όργανο τον ΕΣΟΕΛ, καθώς και συνεργασία με ευρωπαϊκές και διεθνείς αρχές, ώστε να περιορίσουν τις δυνατότητες δράσης του οργανωμένου εγκλήματος.

Λέξεις κλειδιά

Οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, διαπλοκή, έγκλημα του «λευκού περιλαίμιου», ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης, απάτη, κρατικοί υπάλληλοι, κράτος δικαίου, Ευρωπαϊκή Ένωση, δημόσιες συμβάσεις.

Abstract

The activities of organized crime have enormous economic consequences and erode the foundations of the social fabric by corrupting consciences. The sole purpose of criminal organizations, whether involved in criminal law cases or those known as "white-collar" crimes, is profit-making and, primarily, its continuous maximization. In this context, their actions include a wide network of methods and practices and are distinguished by their adaptability to domestic and international developments. Analyzing and understanding the theoretical background of organized crime and the theories developed by criminologists is a necessary condition for addressing it through the control mechanisms of public administration that exist both at the national and international levels.

States have established national control bodies and independent authorities to combat corruption, which is a decisive and catalytic factor for the infiltration of organized crime into state institutions, aiming to undermine the effectiveness of control mechanisms and secure the cooperation or tolerance of state officials. Alongside national initiatives, states develop synergies at the European and global levels, creating international organizations that act as coordination mechanisms for national actions. In the Greek reality, the control bodies of public administration operate either independently or in collaborations with the aim of combating corruption in public and private life and addressing economic crimes related to fraud and tax evasion, which cause enormous damage to the national economy and the European Union's budget.

In this paper, utilizing the existing literature, the audit reports of public administration control bodies, and the current legislation, an attempt will be made to depict the contribution of control bodies in addressing organized crime. It is important to note that the control bodies studied do not combat organized crime itself but critical aspects of it, such as corruption and money laundering from illegal activities. In other words, they serve as safeguards, creating an effective safety net that contributes to the prevention and tackling of the phenomenon. Through the main part of the paper, the reader will understand how control bodies operate, developing synergies with the coordinating body ESOLE, and cooperating with European and international authorities to limit the operational capabilities of organized crime.

Keywords

Organized crime, corruption, vested interests, “white collar” crime, control bodies of the public administration, fraud, state officials, rule of law, European Union, public procurement.

Εισαγωγή

Κατά τον Durkheim, «το έγκλημα είναι αναπόσπαστο και αναπόφευκτο μέρος όλων των κοινωνιών» ενώ αποτελεί «παράγοντα δημόσιας υγείας», ο οποίος όταν λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις σε περιόδους κρίσεων εξελίσσεται σε επιδημία, η οποία πλήττει ολόκληρη την κοινωνία(Βλάχου,2016). Είναι χαρακτηριστικό πως σε περιόδους κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών δημιουργείται το κατάλληλο υπόβαθρο στον κοινωνικό ιστό ώστε οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα να επεκτείνουν τη δράση τους σε ένα ευρύ πεδίο εγκληματικών ενεργειών(Καραγιαννίδης,2016). Η παραπάνω συνθήκη επιτείνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός πως οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από την εξάλειψη των περιορισμών στις μετακινήσεις κεφαλαίων και ανθρώπων διευκολύνοντας τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων. Παράλληλα, η ώσμωση που συντελείται μεταξύ των εγκληματικών οργανώσεων οδηγεί στην ανταλλαγή κρίσιμων πληροφοριών με αποτέλεσμα τα εγκληματικά δίκτυα να αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας και επιβίωσης έναντι των υπηρεσιών ασφαλείας και καταπολέμησης του εγκλήματος. Σε πολλές δε περιπτώσεις το οργανωμένο έγκλημα όχι μόνο επιβιώνει αλλά εξελίσσεται και προσαρμόζεται(Βιδάλη,2014,σ.178).

Τα εγκλήματα των ισχυρών αποτελούν μια διακριτή κατηγορία του οργανωμένου εγκλήματος που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό διασύνδεσης και διαπλοκής των δραστών, καθώς διαθέτουν μεγάλο βαθμό εξουσίας, οικονομική επιφάνεια, κοινωνικές διασυνδέσεις και πρόσβαση σε δομές εξουσίας. Η αναφορά στην εξουσία σχετίζεται τόσο με εκείνη του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, η συγκεκριμένη τυπολογία εγκλημάτων προϋποθέτει επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία παρουσιάζει υψηλό βαθμό διασύνδεσης με το οργανωμένο έγκλημα ενώ βασικό στοιχείο του εν λόγω εγκλήματος αποτελεί ο χρηματισμός και η διαφθορά. Στη συγκεκριμένη κατηγορία εντάσσονται εγκλήματα που πραγματοποιούνται από το κράτος, από τον ιδιωτικό τομέα με όψεις επιχειρηματικής δραστηριότητας και η δράση του οργανωμένου εγκλήματος. Ακόμη, ο χρηματισμός κρατικών αξιωματούχων και λειτουργών και η διαφθορά συνειδήσεων σχετίζονται με ερείσματα που αναπτύσσουν οι συγκεκριμένοι δράστες στις δομές κρατικής εξουσίας(Βιδάλη,2019).

Ενώ υφίσταται σαφής διαχωρισμός των εν λόγω εγκλημάτων από το κοινό έγκλημα, δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ορισμός και τυποποίηση σε ποινικό

επίπεδο της συγκεκριμένης εγκληματικής δράσης. Αυτό που διώκεται ποινικά είναι οι αξιόποινες πράξεις που σχετίζονται με οικονομικά εγκλήματα, τα οποία τελούν οι ισχυροί κατά την εκτέλεση συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας ή απασχόλησης. Σε αυτό το πλαίσιο, στο οποίο υφίσταται η δράση των ισχυρών στην τέλεση αξιόποινων πράξεων, η δημόσια διοίκηση και οι φορείς ελέγχου αλληλοεπιδρούν με αποκλειστικό σκοπό την πρόληψη και καταστολή των συγκεκριμένων εγκλημάτων. Ο ρόλος των ελεγκτικών μηχανισμών του δημοσίου μέσω της πολυεπίπεδης οργάνωσής του στη διασφάλιση της κοινωνικής εμπιστοσύνης και του δημοσίου συμφέροντος είναι καταλυτικής σημασίας.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η εξέταση του Οργανωμένου Εγκλήματος, το οποίο δρα σε εθνικό επίπεδο με μεθόδους που προσιδιάζουν στις αντίστοιχες του εξωτερικού. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου και η σχέση που αναπτύσσει με τον ποινικό κόσμο και τους κρατικούς λειτουργούς δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας για τις σημαντικές επιπτώσεις που επιφέρει στον κοινωνικό ιστό, στην οικονομική δραστηριότητα καθώς και στην αξιοπιστία των θεσμικών οργάνων. Σε αυτό το σημείο καθίσταται ιδιαίτερος σημαντική η δράση των ελεγκτικών μηχανισμών για την πρόληψη και τον περιορισμό της δράσης των εγκληματικών οργανώσεων.

Ακόμη, θα αναλυθεί μία ιδιαίτερη πτυχή του, η οποία τελείται από τους ισχυρούς ενώ θα εξετασθεί και η συμβολή των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης στην αντιμετώπιση του. Τα εγκλήματα των ισχυρών αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία του Οργανωμένου Εγκλήματος με ευρύτερες προεκτάσεις και οικονομικές συνέπειες στο δημόσιο συμφέρον. Πέραν της οικονομικής ζημίας, η οποία λαμβάνει χώρα κατά τη συναλλαγή των εταιρειών ή παραγόντων με το κράτος ή κατά την παροχή υπηρεσιών προς το δημόσιο τομέα, επέρχεται κρίση εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους κρατικούς θεσμούς. Η τέλεση των συγκεκριμένων εγκλημάτων προϋποθέτει τη σαφή εμπλοκή κρατικών αξιωματούχων και δημοσίων λειτουργών μέσω του χρηματισμού. Σε αυτό το πλαίσιο τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης, αυτοτελώς ή σε συνεργασία μεταξύ τους, συμβάλλουν το καθένα στον τομέα εξειδίκευσής του, στην αντιμετώπιση του συγκεκριμένου είδους εγκλήματος(Γεωργούλας,2019,σ.45-48).

Ουσιαστικά, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του κράτους έχουν οικοδομήσει ένα ολοκληρωμένο πλέγμα διαδικασιών, μηχανισμών και δικλίδων ασφαλείας, συγκροτώντας ένα δίκτυο αποτελεσματικότητας το οποίο περιορίζει και καταστέλλει τη δράση του οργανωμένου εγκλήματος. Η πολυσχιδής δράση του απαιτεί συντονισμό αρμοδίων και συναρμοδίων υπηρεσιών ώστε να επιτυγχάνεται το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Υπηρεσίες και φορείς κρατικού ελέγχου, όπως το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος(ΣΔΟΕ), η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας και η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων των Σωμάτων Ασφαλείας καθώς και άλλοι ελεγκτικοί μηχανισμοί, αυτοτελώς ή σε συνεργασία, δρουν για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων των ισχυρών και την αντιμετώπιση της διαφθοράς κρατικών λειτουργών, αποτελώντας τους εκτελεστικούς βραχίονες του κράτους,

Μέσω αυτής της εργασίας θα επιχειρηθεί η παρουσίαση των θεωρητικών πτυχών του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και εκείνων που σχετίζονται με τα εγκλήματα των ισχυρών. Ακόμη, θα παρουσιαστούν περιπτώσεις ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης τα οποία συμβάλλουν στην πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Θα αναφερθούν επίσης τα αποτελέσματα των εν λόγω ελεγκτικών μηχανισμών μέσα από συγκριτικές παρουσιάσεις και αναλύσεις των απολογιστικών εκθέσεων του κάθε σώματος ενώ θα γίνει και αναφορά στη σχέση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και της διαφθοράς. Η αναφορά στα κρατικά πρόσωπα και στους δημόσιους λειτουργούς είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς αποτελούν το σημείο τομής του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

Για τη συγγραφή της η μεθοδολογική προσέγγιση που θα ακολουθηθεί θα βασιστεί στην βιβλιογραφική ανασκόπηση δευτερογενών πηγών καθώς επίσης και στην εξέταση και ανάλυση της νομολογίας, απολογιστικών εκθέσεων, δράσεων και ημερίδων των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης. Η βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιηθεί θα είναι τόσο ελληνική όσο και ξενόγλωσση προκειμένου να απαντηθούν και να εξεταστούν επαρκώς οι πτυχές της εν λόγω εργασίας, που σχετίζονται με τα ελεγκτικά σώματα του κρατικού μηχανισμού, τα οποία συμβάλλουν στην αντιμετώπιση και πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, που αυτό επιφέρει κατά τη δράση του στο δημόσιο τομέα. Η λειτουργία και η αποστολή των ελεγκτικών σωμάτων που είναι επιφορτισμένα με την πρόληψη και αντιμετώπιση

του οργανωμένου εγκλήματος αναφέρονται επαρκώς στη σχετική νομολογία κατά την ίδρυση και επεξήγηση της λειτουργίας τους.

Τέλος, είναι σημαντικό να τονιστεί πως μέσα από την παρούσα μεταπτυχιακή εργασία θα επιδιωχθεί η παρουσίαση προτάσεων για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών και την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς στους κρατικούς λειτουργούς. Με την ανάγνωσή της θα είναι σε θέση κάποιος να διακρίνει με επάρκεια τα όρια δράσης των ελεγκτικών φορέων αλλά και την καθοριστική σημασία του καθενός στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων πτυχών του οργανωμένου εγκλήματος στις οποίες εξειδικεύεται. Ακόμη, θα είναι σε θέση να σχηματίσει σφαιρική άποψη σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των ελεγκτικών σωμάτων και τις συνέργειες και δράσεις που αναπτύσσουν στην προσπάθεια εκτέλεσης του έργου τους.

Κεφάλαιο Α

1.Ιστορική αναδρομή στο φαινόμενο του Οργανωμένου Εγκλήματος

Οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος, ή αλλιώς Μαφία, αποτελούν εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες θέτουν ως απόλυτη προτεραιότητα την εξασφάλιση κέρδους για τα μέλη τους και μετέρχονται βίαιων μεθόδων και μέσων προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς τους. Η Ιταλία αποτελεί μία χώρα με παράδοση στο οργανωμένο έγκλημα, με τις πιο γνωστές εγκληματικές ομάδες, όπως τη λεγόμενη σικελική μαφία. Η λέξη αυτή κατέστη ουσιαστικά διεθνής όρος και συνώνυμο του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Η αναφορά δε στον οργανωμένο εγκληματικό υπόκοσμο σχετίζεται με τη δράση διαφόρων εγκληματικών οργανώσεων ανά τον κόσμο, όπως τη ρωσική, την αλβανική ή την κινεζική μαφία. Κυρίως η μαφία στην ιταλική περίπτωση συνδέθηκε με τη νότια Ιταλία, ως απόρροια της μη ομαλής κοινωνικής και πολιτικής εξέλιξης που παρουσίασε ο ιταλικός νότος σε σχέση με το υπόλοιπο κράτος της Ιταλίας. Επρόκειτο ουσιαστικά για ένα κενό, το οποίο κάλυψε η μαφία(Dellaporta & Vanucci,2012,σ.175).

Η εμφάνισή της στο ιταλικό κράτος έγινε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα αποτέλεσε ένα υποκατάστατο σύστημα απονομής δικαιοσύνης και τέλεσης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αποτελούνταν από ένα σύμπλεγμα οργανώσεων και συμμοριών, οι οποίες διακατέχονταν από άκρα μυστικότητα, τη λεγόμενη «ομερτά» και ασκούσαν έλεγχο σε τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και στις δομές της δημόσιας διοίκησης(Βιδάλη,2017,σ.422). Η ιταλική μαφία είχε μία κάθετη ιεραρχική δομή και αποτελούνταν από μαφιόζους ενώ στη βάση της πυραμίδας υπήρχε ένα σύμπλεγμα οικογενειών. Καθοριστικό ρόλο στην οργάνωση διαδραμάτιζε ο σύμβουλος και ο sottocapo, δηλαδή το άτομο που βρίσκεται κάτω από το αφεντικό της εκάστοτε οικογένειας. Το κέντρο της Cosa Nostra αποτελούσαν τα αφεντικά των οικογενειών(Paoli,2003,σ.26-28).

Η εμφάνιση δε του οργανωμένου εγκλήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες σχετίζεται κατά κάποιο τρόπο με τη μετανάστευση Ιταλών στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη εγκληματικών

δικτύων παροχής προστασίας σε άλλους Ιταλούς σε ποικίλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Με αυτό τον τρόπο παρουσιάστηκε ο κατάλληλος χώρος για εκμετάλλευση της ζήτησης για παράνομα προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να παρουσιαστεί άνοδος του οργανωμένου εγκλήματος στην αμερικανική ήπειρο(Cressey,1969,σ.28).

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα μπορεί να ειπωθεί ότι οι ρίζες του οργανωμένου εγκλήματος σε πρωτόλειο στάδιο ανάγονται στον δέκατο ένατο αιώνα με το ζήτημα της ληστείας στην ελληνική κοινωνία. Αν και η ληστεία αποτελούσε ένα ενδημικό φαινόμενο σε αγροτικές και κτηνοτροφικές κοινωνίες, ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τις δομές του κοινωνικού ιστού και η εξάπλωση της σχετιζόταν με το πελατειακό σύστημα, βάσει του οποίου διαρθρώθηκε η ελληνική πολιτική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα. Έτσι, παρατηρείται το φαινόμενο οι ληστές να αποτελούν ενταγμένο σώμα στο κοινωνικό σύνολο και να εντάσσονται σε κάποια φατρία. Η προστασία που απολάμβαναν ταυτίζονταν με την ασφάλεια και την επιβίωση. Ανέπτυσαν δηλαδή αμοιβαία συμφέροντα με τις ποιμενικές ομάδες προκειμένου να επιβιώσουν(Βιδάλη,2007,σ.311-312). Η ληστοκρατία, ως φαινόμενο του 19^{ου} αιώνα στην ελληνική ύπαιθρο προσιδιάζει με το οργανωμένο έγκλημα, χωρίς ωστόσο να ταυτίζεται απόλυτα με αυτό. Πρόκειται ουσιαστικά για προσωποπαγείς ληστρικές ομάδες, οι οποίες ωστόσο δεν μετεξελίχθηκαν σε οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα(Ριζάβα,2011,σ.70).

Ωστόσο, το οργανωμένο έγκλημα στη σύγχρονη τυποποιημένη ποινική του μορφή παρουσιάζεται στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν για πρώτη φορά η Ελλάδα δέχθηκε μαζικές μεταναστευτικές ροές από τα Βαλκάνια και ειδικότερα από την Αλβανία. Η οργάνωση συγκεκριμένων ατόμων με εθνική βάση σε ομάδες με σκοπό την εξασφάλιση κερδών και την δράση σε εγκληματικές ενέργειες ανέδειξε το οργανωμένο έγκλημα στην ελληνική πραγματικότητα(Βιδάλη,2014,σ.178-179). Μέχρι τη δεκαετία του 1980 το οργανωμένο έγκλημα δεν είχε τυποποιηθεί ως ποινικό έγκλημα ενώ η εμφάνισή του ήταν αποσπασματική, καθώς η δράση του ήταν συνυφασμένη με τη τρομοκρατία και τις εγκληματικές δράσεις που συνδέονται με τρομοκρατικές ενέργειες. Η αντιμετώπισή του αποσκοπούσε στην καταστολή των δράσεών του παρά στην οριοθέτηση του φαινομένου(Σταμούλη,2019,σ.220-221).

Στην πραγματικότητα η ουσιαστική αποτύπωση του οργανωμένου εγκλήματος και η συστηματική προσέγγισή του ως ειδικού στοιχείου στην ελληνική ποινική και εγκληματολογική πραγματικότητα, ταυτίστηκε με την είσοδο στην ελληνική επικράτεια μεταναστευτικών ροών από το 1990 και μετά. Ουσιαστικά, η εμφάνιση και επέκταση της οικονομίας της αγοράς στην ελληνική πραγματικότητα, η είσοδος μεταναστών και το άνοιγμα των συνόρων, η παγκοσμιοποίηση και ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, ιδίως κατά τη δεκαετία του 2000 οδήγησαν σε επιτακτική ανάγκη οριοθέτησης της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος(Σταμούλη,2019,σ.222-223).

2.Ορισμός και χαρακτηριστικά

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ίσως την πιο διαδεδομένη μορφή εγκλήματος, με έντονο κοινωνικό ενδιαφέρον και ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτικές και εγκληματολογικές προεκτάσεις. Μολονότι είναι αρκετά δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια η έννοια του φαινομένου αυτού, παρουσιάζει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που το διακρίνουν στην εγκληματολογική και ποινική ορολογία. Αποτελεί δηλαδή εγκληματολογικό όρο ενώ αναδεικνύει κοινωνικά φαινόμενα συστηματικής παρανομίας με σκοπό το οικονομικό όφελος. Επίσης, υφίστανται συγκεκριμένοι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη και εδραίωση του φαινομένου, οι οποίοι θα αναλυθούν σε παρακάτω κεφάλαια. Αξίζει να σημειωθεί πως στην αυτούσια μορφή του συνιστά μία αποτύπωση του σύγχρονου ποινικού δικαίου(Κριθαράς,2005,σ.892).

Κύριο χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο εν πολλοίς καθορίζει και τη διακριτή ποινική του μεταχείριση, αποτελεί η παράκαμψη των συνοριακών περιορισμών και ουσιαστικά η δραστηριοποίηση των εγκληματικών ομάδων σε πολλά κράτη. Αυτό συνιστά έναν βασικό λόγο που καθιστά ιδιαιτέρως δύσκολη την αντιμετώπισή του από επίσημους θεσμικούς φορείς και αρχές της κρατικής καταστολής διότι αναπτύσσει διεθνική δράση και απουσιάζει ο επαρκής έλεγχος(Βιδάλη,2017,σ.149-150).

Στην τυποποίηση του όρου χρησιμοποιείται η έννοια «εγκληματική οργάνωση», στην οποία περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις αλλά και ο τρόπος συγκρότησης της εγκληματικής οργάνωσης ενώ ορίζεται κι η χρονική διάρκεια κατά την οποία δρα η συγκεκριμένη οργάνωση. Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί η συγκρότηση με σκοπό την εξασφάλιση οικονομικού οφέλους. Λειτουργεί δηλαδή με όρους επιχειρηματικότητας(Αντωνόπουλος & Παπανικολάου,2016,σ.956). Επίσης,

παρατηρείται το φαινόμενο οι εγκληματικές ομάδες να συνεργάζονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό μεταξύ τους, ακόμη και αν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά το πεδίο, τον τρόπο δράσης και οργάνωσης, τη δομή της εγκληματικής ομάδας καθώς και το μέγεθός τους. Από αυτό γίνεται αντιληπτό πως το οργανωμένο έγκλημα ως εγκληματικό και κοινωνικό φαινόμενο καθίσταται ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα και απειλή για τη σταθερότητα του κοινωνικού και οικονομικού συνόλου(Λάζος,2007,σ.172-173).

Προσπάθειες ορισμού της φύσης του οργανωμένου εγκλήματος ξεκίνησαν στην Αμερική κατά το έτος 1896, όταν στην έκθεση της εταιρείας για την πρόληψη του εγκλήματος στην πόλη της Νέας Υόρκης, έγινε μια σαφής σύνδεση παράνομων δραστηριοτήτων, όπως ο τζόγος και η πορνεία, με τις δημόσιες αστυνομικές αρχές. Η συγκεκριμένη σύνδεση εδραζόταν στο γεγονός ότι οι τελευταίες δρουν επικουρικά στα συγκεκριμένα εγκλήματα παραβλέποντας αξιόποινες πράξεις των εγκληματικών ομάδων ή προστατεύοντας τις. Έκτοτε επικράτησε ένας όρος που έλαβε διεθνή διάσταση: η Μαφία, προκειμένου να περιγράψει τη συγκεκριμένη δράση εγκληματικών ομάδων με συγκεκριμένα εθνοτικά χαρακτηριστικά αλλά και σαφή ιεραρχική δομή(Hirschfeld,2015,σ.23). Αξίζει να σημειωθεί πως για την εννοιολογική προσέγγιση του όρου καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε η εγκληματολογική θεωρία του Donald Cressey περί εισαγόμενου φαινομένου, καθώς και εκείνη του William Chambliss, η οποία δίνει έμφαση στην επιχειρηματική δράση που αναπτύσσει το Οργανωμένο Έγκλημα. Επίσης, γίνεται μία προσπάθεια να ερμηνευθεί ο όρος αναλύοντας τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας(Βιδάλη,2017,σ.47).

Η δράση του οργανωμένου εγκλήματος δε θα πρέπει να τοποθετείται σε διαφορετική διάσταση από την αντίστοιχη μίας επιχείρησης, καθώς αποτελεί συνισταμένη των δυνάμεων της αγοράς και διαμορφώνεται από τον νόμο της ζήτησης. Αναπτύσσεται δηλαδή στο πλαίσιο της φιλελεύθερης καπιταλιστικής διάρθρωσης της οικονομίας και αποτελεί ένα φαινόμενο που τέμνει κάθετα όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση(Βιδάλη,2017,σ.50 & Σταμούλη,2016,σ.1195). Προσιδιάζει δε με επιχειρηματική δραστηριότητα και ευημερεί εντός των δικτύων, σχέσεων και δομών ενώ εξυπηρετεί το πολιτικό σύστημα και κυρίως τα υψηλά στρώματα της κοινωνίας. Τα εγκληματικά δίκτυα χρησιμοποιούν κατά βάση συγκεκριμένες μεθόδους χρηματισμού, διαφθείροντας θεσμούς του κράτους ενώ με

αλληλοϋποστήριξη στηρίζουν τα συμφέροντά τους και διαμορφώνουν ένα καθεστώς συμβίωσης μεταξύ της νομιμότητας και της παρανομίας(Βιδάλη,2018).

Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό πως το οργανωμένο έγκλημα συγκεντρώνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία το διακρίνουν και το διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες εγκληματικές και παραβατικές δράσεις. Δεν αποτελεί ένα φαινόμενο δημοκρατικό αλλά αντιθέτως στηρίζεται στην ισχύ που συγκεντρώνει μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων. Η δράση του δε, καθορίζεται από τις απαιτήσεις της αγοράς. Αξίζει να σημειωθεί πως με τον όρο «αγορά» αναφερόμαστε τόσο στη νόμιμη όσο και στην παράνομη. Σε πολλές δε περιπτώσεις οι δύο αυτοί χώροι αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία, όπου αναπτύσσονται συνέργειες(Βιδάλη,2020). Πολλές περιπτώσεις ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος δε συγκεντρώνουν όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά. Συνήθως οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος έχουν κάθετη δομή ιεραρχίας, διακρίνονται για τη συνέχεια στον χρόνο, χρησιμοποιούν απειλές και βία, έχουν συγκεκριμένα μέλη(σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζουν εθνοτική ομοιογένεια), στοχεύουν στο οικονομικό κέρδος, μέσω παρανόμων δράσεων και επιχειρήσεων, ενώ διοχετεύουν τα προϊόντα στην ευρεία αγορά, όπως και τις υπηρεσίες τους. Σημαντικό χαρακτηριστικό αποτελεί η διαφθορά των κρατικών αξιωματούχων και λειτουργών. Επίσης, οργανώνονται σε μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, οπότε η δράση τους δεν έχει βραχύβιο χρονοδιάγραμμα, αναπτύσσουν εξειδίκευση στην εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών εντός της εγκληματικής ομάδας ενώ διακρίνονται από συγκεκριμένο κώδικα επικοινωνίας και άκρα μυστικότητα(Hagan,1983,σ.53-54).

2.1.Χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ελλάδα

Το οργανωμένο έγκλημα στην ελληνική πραγματικότητα δεν διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό από τα χαρακτηριστικά και τις πρακτικές του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Ακολουθεί δηλαδή τα πρότυπα των διεθνών εγκληματικών δικτύων κυρίως όσον αφορά τις δράσεις και τις δραστηριότητες. Το οργανωμένο έγκλημα δραστηριοποιείται στην ελληνική πραγματικότητα στο λαθρεμπόριο προϊόντων, σε εκβιασμούς και απειλές, στη διακίνηση λαθρομεταναστών και ναρκωτικών ουσιών, στις απάτες και στην πλαστογραφία καθώς και στη διακίνηση όπλων. Ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία σημειώνεται μια ολιστική μετατόπιση του οργανωμένου εγκλήματος σε δράσεις που αφορούν τη διακίνηση

μεταναστών(Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Κλάδος Ασφαλείας/Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας,2020,σ.5).

Αξίζει να σημειωθεί πως παρά την παρουσία στην ελληνική κοινωνία σημαντικού αριθμού μεταναστών με εθνική ομοιογένεια, το οργανωμένο έγκλημα εξακολουθεί να εκπροσωπείται και να εκφράζεται σε σημαντικό βαθμό από εγχώριους εγκληματίες. Κατά το έτος 2020 υπήρξαν στην Ελλάδα 344 εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες είχαν συνολικά 2837 μέλη. Το 70% των μελών των εγκληματικών ομάδων ήταν ημεδαποί εγκληματίες ενώ η παρουσία αλλοδαπών ανερχόταν στο 32% του συνόλου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών εγκληματικών οργανώσεων αποτελείται από τις αλβανικές, οι οποίες καταλαμβάνουν το 34% του συνόλου των αλλοδαπών ομάδων ενώ με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι πακιστανικές με 8%, οι βουλγαρικές με 12% και γεωργιανές με 9%. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν την αρχή ότι κάποιες εγκληματικές οργανώσεις έχουν εθνοτική βάση(Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Κλάδος Ασφαλείας/Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας,2020,σ.5-6).

Κύριο χαρακτηριστικό των ελληνικών εγκληματικών ομάδων αποτελεί η ολιγομελής σύνθεσή τους, κυρίως μέχρι έξι μέλη. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται μια σημαντική διαφοροποίηση που συνιστά και την ειδοποιό διαφορά σε σχέση με εγκληματικές ομάδες σε άλλες χώρες, οι οποίες ως επί το πλείστον αποτελούνται από πολλά μέλη και οργανωμένη κάθετη δομή ιεραρχίας, πράγμα το οποίο είναι δύσκολο να υπάρχει σε ολιγομελή εγκληματικά δίκτυα. Ακόμη, το μεγαλύτερο ποσοστό των εγκληματικών οργανώσεων, σε ποσοστό 28% επί του συνόλου, δραστηριοποιούνταν στη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών καθώς και στις κλοπές-διαρρήξεις. Το κέρδος που αποκόμισαν οι εγκληματικές οργανώσεις από τις εν λόγω εγκληματικές δράσεις ανέρχεται στο ποσό των 242.648.300 ευρώ και προέρχεται κυρίως από την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Σημαντικό ποσοστό προέρχεται από το λαθρεμπόριο προϊόντων, τις απάτες, τις κλοπές οχημάτων, την παράνομη μετανάστευση, τους εκβιασμούς και τις κλοπές(Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Κλάδος Ασφαλείας/Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας,2020,σ.5). Επίσης, σε ποσοστό 9% οι εγκληματικές ομάδες στην Ελλάδα χρησιμοποιούν τη διαφθορά κρατικών λειτουργών και αξιωματούχων προκειμένου να διευκολύνουν τις παράνομες δραστηριότητές τους, πετυχαίνοντας με αυτό τον τρόπο την ανοχή. Η πλειοψηφία τους, σε ποσοστό 67%, δραστηριοποιείται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο και μόνο το 17% επί του

συνόλου σε εθνικό επίπεδο. Ένα ποσοστό της τάξεως του 16% είχε όχι μόνο εγχώρια δράση αλλά διασυνοριακή και διεθνή δραστηριότητα με κύριο πεδίο δράσης τη διακίνηση ναρκωτικών και προϊόντων, την εμπορία ανθρώπων και κυρίως τη διακίνηση λαθρομεταναστών(Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Κλάδος Ασφαλείας/Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας,2020,σ.6).

3.Θεωρίες εγκλήματος

3.1.Η θεωρία του Cressey

Βάσει της θεωρίας που ανέπτυξε ο Cressey το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μια δομημένη οργάνωση με ιεραρχικά χαρακτηριστικά, στην οποία υφίσταται αυστηρή ιεραρχία και πειθαρχία σε συγκεκριμένες αρχές της οργάνωσης και υπακοή σε αυστηρούς κανόνες. Προκειμένου να καταλήξει σε αυτή τη διαπίστωση βασίστηκε στην περιγραφή της ιταλικής μαφίας, στην επονομαζόμενη Cosa Nostra(Βιδάλη,2017,σ.47 & Cressey,2008,σ.318-319). Ουσιαστικά, στη θεωρία του υποστήριξε ότι το οργανωμένο έγκλημα προερχόταν από το εξωτερικό και συνδεόταν κατ' ουσίαν με συγκεκριμένες εθνοτικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνταν στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας υπό τη διεύθυνση μιας ισχυρής ιεραρχίας στα πρότυπα μεγάλων επιχειρήσεων. Πραγματοποιώντας έρευνα σχετικά με τη δομή και δράση της Σικελικής Μαφίας, η οποία δρούσε στην Αμερική κατά τη δεκαετία του 1960, διατύπωσε τη θεωρία της «αλλοδαπής συνωμοσίας», βάσει της οποίας η Μαφία είναι εισαγόμενη στις Η.Π.Α.(Antonopoulos,2009,σ.478-479). Έτσι, οι βασικές αρχές που διέπουν τη θεωρία του αναφορικά με το Οργανωμένο Έγκλημα σχετίζονται: με την ταύτιση με εθνοτικές ομάδες, την ύπαρξη κάθετης ιεραρχικής δομής με πυραμιδικά χαρακτηριστικά, με την προσπόριση οικονομικού οφέλους από παράνομες δραστηριότητες, την επιλογή μελών για την ομάδα με συγκεκριμένα κριτήρια, που βασίζονται στην καταγωγή και τέλος, η δημιουργία στενών δεσμών με κρατικούς λειτουργούς, τους οποίους χρηματίζουν και διαφθείρουν, ώστε να εξασφαλίσουν την ανοχή στις εγκληματικές δραστηριότητες(Βιδάλη,2017,σ.49 & Cressey,2008,σ.175-176). Η αναφορά στη συγκεκριμένη θεωρία είναι σημαντική για την παρούσα μελέτη καθώς πάνω σε αυτές τις βάσεις τέθηκε η αντεγκληματική πολιτική ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα στην ελληνική πραγματικότητα. Ιδιαίτερα από το 1990 η αντεγκληματική πολιτική για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στηρίχθηκε στην αντίληψη περί τρίτων, η οποία ασχολούνταν με

πληθώρα εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων και καυσίμων και η διακίνηση ναρκωτικών (Antonopoulos, 2009, σ. 480-481).

3.2. Η θεωρία του Chambliss

Ο Chambliss αναπτύσσει τη θεωρία του εστιάζοντας στα επιχειρηματικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει το οργανωμένο έγκλημα, αποτελώντας ένα φαινόμενο που εμφανίζεται μεταξύ των δεσμών του πολιτικού συστήματος και διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, το οποίο έχει ως στόχο την εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκοπών και κυρίως του κέρδους. Κύριο μέσο για την επίτευξη των τελικών στόχων αποτελεί η διαφθορά, την οποία το εγκληματικό δίκτυο χρησιμοποιεί κατά κόρον προκειμένου να χρηματίσει κρατικούς λειτουργούς και αξιωματούχους και να δημιουργήσει ένα πλέγμα διαπλοκής, ώστε να μπορεί να εξυπηρετεί τις παράνομες δραστηριότητές του. Αναπτύσσεται δηλαδή μεταξύ του κράτους, των επιχειρηματικών δικτύων και των μελών εγκληματικών οργανώσεων μία συμβιωτική σχέση (Chambliss, 1978, σ. 224-225).

Στο έργο του ισχυρίζεται πως το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να εξασφαλίσει πλουτισμό στα μέλη του, μέσω της ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων και συστημάτων διαπλοκής καθώς και ανέλιξη στην κλίμακα της ιεραρχίας της οργάνωσης. Στην πραγματικότητα δημιουργείται ένα περιβάλλον, το οποίο επιτρέπει στα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων να αναπτύσσουν συμβιωτικές σχέσεις τόσο με κρατικούς λειτουργούς όσο και με τον επιχειρηματικό κόσμο με αποκλειστικό σκοπό τη διευκόλυνση των παρανόμων δραστηριοτήτων και την παρεμπόδιση της δικαιοσύνης (Chambliss, 1978, σ. 157-162). Σημειώνει τέλος ότι πρέπει να υπάρχει εμπλοκή κρατικών αξιωματούχων σε υποθέσεις διαφθοράς, ιδίως σε αναθέσεις δημοσίων έργων καθώς και κρατικών υπαλλήλων σε συνέργειες με άτομα και μέλη των εγκληματικών δικτύων με σκοπό την προσπόριση οικονομικού οφέλους (Σταμούλη, 2019, σ. 227).

Ο Chambliss επισημαίνει ότι η διαμόρφωση του ποινικού νόμου καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την επίδραση που έχουν στους κανόνες ζωής οι βιοτικές συνθήκες ενός ανθρώπου. Εξάλλου, η κοινωνία ως σύνολο αποτελείται από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, οι οποίες έχουν διαφορετικές ταξικές αναφορές. Η κάθε κοινωνική ομάδα προσπαθεί να εντάξει το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της

στον νόμο και η επίτευξη αυτού του στόχου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική και πολιτική θέση της εκάστοτε ομάδας. Ουσιαστικά, όσο ισχυρότερο υπόβαθρο και ιδιοσυγκρασία έχει η εκάστοτε κοινωνική ομάδα, τόσο μεγαλύτερο είναι το ενδεχόμενο οι θέσεις της να αντικατοπτρίζονται στους νόμους(Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.124-126).

Γίνεται αντιληπτό επομένως πως η εφαρμογή των ποινικών κυρώσεων εξαρτάται καταλυτικά και σε καίριο βαθμό από την πολιτική βούληση και τον βαθμό πίεσης που ασκεί η συγκεκριμένη τάξη, καθώς επίσης και από τη δυνατότητα αποφυγής της τιμωρίας λόγω τέλεσης αξιόποινων πράξεων, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό σχετίζονται με την εγκληματική δραστηριότητα του λευκού κολάρου(Βιδάλη,2013,σ.184). Η εφαρμογή του νόμου ουσιαστικά εξαρτάται από το ταξικό πρόσημο της εκάστοτε κοινωνικής ομάδας και ως εκ τούτου η άποψη αυτή φαίνεται να εδραιώνεται στην εγκληματική δραστηριότητα που παρουσιάζουν οι ισχυροί, καθώς σε μεγάλο βαθμό είναι σε θέση να επηρεάζουν την ποινική νομοθεσία προς το ίδιο συμφέρον αλλά και να παραβιάζουν τους νόμους δίχως να υφίστανται συνέπειες. Η διάπραξη δηλαδή αξιόποινων πράξεων τελείται από συγκεκριμένα άτομα ή εγκληματικά δίκτυα που έχουν τη δυνατότητα ελέγχου των κοινωνικών και πολιτικών αρμών της εξουσίας ενώ διαπράττονται και από επιχειρηματικά δίκτυα που έχουν πρόσβαση στα κέντρα εξουσίας(Chambliss,1975,σ.159-162). Υφίσταται δηλαδή μία λειτουργική σχέση μεταξύ επιχειρηματιών και κρατικών λειτουργών και πολιτικών αξιωματούχων, μέσω της οποίας τα επιχειρηματικά δίκτυα επιδιώκουν τη διενέργεια κερδοφόρων και παράνομων δράσεων. Αναπτύσσεται μία συμβιωτική σχέση, όπου δίκτυα γνωριμιών σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο και κοινών συμφερόντων συνεργάζονται. Η επιτυχία των παράνομων δράσεων εδράζεται στη συμμετοχή του κράτους ως εκτελεστικός φορέας και ως δημόσια-κρατική διοίκηση(Λάζος,2007,σ.144-146).

Ο Chambliss εστίασε την αναφορά του στο οργανωμένο έγκλημα ισχυριζόμενος ότι η ποινική διάσταση αυτού του φαινομένου εδράζεται στην ίδια την αμερικανική κοινωνία και όχι στους μετανάστες, στους οποίους αποδίδονταν η εδραίωση του εγκληματικού αυτού φαινομένου. Προσέδωσε δηλαδή δομικά χαρακτηριστικά στη δική του θεωρία και μελέτησε το οργανωμένο έγκλημα ως ένα κατά βάση πολιτικό φαινόμενο(Βιδάλη,2017,σ.50-51). Μελετώντας εμπειρικά παραδείγματα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εγκληματική συμπεριφορά που

αναπτύσσουν τα άτομα τα οποία εντάσσονται σε οργανωμένα δίκτυα εγκληματικών οργανώσεων είναι απόρροια ψυχολογικών και βιολογικών παραγόντων και δε διαφέρουν από τους απλούς νομοταγείς πολίτες. Το οργανωμένο έγκλημα βασιζόταν για την ύπαρξή του στη ζήτηση που υπήρχε στον κοινωνικό ιστό και ουσιαστικά προσidiάζε στην επιχειρηματική δράση. Έτσι, μεταξύ του εγκληματία και των κρατικών λειτουργών υπήρχε μια βαθιά σύνδεση, που βασιζόταν σε μία σχέση συναλλαγής και αμοιβαίου οφέλους. Στην αμερικανική κοινωνία δηλαδή υπήρχε ένα δίκτυο πολιτικών, κρατικών λειτουργών, αστυνομικών υπαλλήλων, επιχειρηματιών και ανθρώπων με εγκληματική ροπή, οι οποίοι βρίσκονταν σε αμυστη συνεργασία προκειμένου να αποκομίζουν οικονομικά οφέλη από τις εγκληματικές δράσεις(Chambliss,2004,σ.243-244).

Ο θεωρητικός αυτός διέκρινε μέσα από την έρευνά του την ύπαρξη μίας συμβιωτικής σχέσης μεταξύ εγκληματικών δικτύων, επιχειρήσεων, του πολιτικού και οικονομικού κατεστημένου και της δικαιοσύνης. Το κράτος και τα εγκληματικά δίκτυα αναπτύσσουν μια διαλεκτική σχέση και με αυτό τον τρόπο το έγκλημα δομείται από κρατικούς λειτουργούς. Δίχως αυτή την αρμονική συμβίωση και επικοινωνία δεν θα ήταν εφικτό να τελεστούν αξιόποινες πράξεις σε ανώτερο οικονομικό επίπεδο(Βιδάλη,2013,σ.184).

3.3.Η θεωρία του Ruggiero

Ο συγκεκριμένος θεωρητικός υποστήριξε ότι δεν υφίσταται διάκριση μεταξύ του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος αλλά μεταξύ των δύο αναπτύσσεται μία σχέση εντός του επιχειρηματικού πλαισίου, όπου συναλλάσσονται με νόμιμο και παράνομο τρόπο. Και το οργανωμένο και το οικονομικό έγκλημα αποτελούν στοιχεία της αγοράς και αναπτύσσονται στο πλαίσιο της καπιταλιστικής διάρθρωσης της οικονομίας ενώ εστιάζουν στην επιχειρηματικότητα(Ruggiero,2017,σ.124). Ισχυρίστηκε δηλαδή ότι το έγκλημα του λευκού κολάρου ως οργανωμένο έγκλημα πρέπει να θεωρείται μια φυσιολογική και όχι παθολογική πλευρά του επιχειρηματικού γίγνεσθαι, ενώ τα αίτιά του οφείλουν να αναζητηθούν στον πλουτισμό και στην εξουσία(Γεωργούλας,2019,σ.42). Ουσιαστικά τα εγκλήματα του λευκού κολάρου διεξάγονται στο μεταίχμιο της νόμιμης και παράνομης οικονομίας της αγοράς, εκεί που υφίσταται συνολική υποχώρηση του κράτους και του πολιτικού γίγνεσθαι έναντι της οικονομίας, με την απελευθέρωση των αγορών και την άκρατη διείσδυση του

ιδιωτικού τομέα και των επιχειρήσεων σε τομείς που μέχρι πρόσφατα ήταν αντικείμενο κρατικής πολιτικής(Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.331).

Η ανάπτυξη εγκληματικών δικτύων κατά τον Ruggiero συνεπάγεται τη δημιουργία νόμιμων και παράνομων δεσμών μεταξύ ατόμων, τα οποία παρουσιάζουν είτε κάποια πολιτισμική ομοιογένεια είτε έχουν αναπτύξει κοινωνικούς δεσμούς. Ιδιαίτερα, όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση συνήθως αυτό θεωρείται ένας οργανισμός ή μία ομάδα ατόμων που συμμετέχουν σε κοινή δραστηριότητα(Ruggiero,2012,σ.7). Ουσιαστικά, πολιτικοί αξιωματούχοι και οργανωμένο έγκλημα καθώς και παράγοντες με οικονομική επιφάνεια αναπτύσσουν μορφές συνεργατικότητας, συνδυάζοντας τύπους συμβατικής εγκληματικότητας και αξιόποινες πράξεις του λευκού κολάρου. Η διαδικασία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα στις «γκρίζες ζώνες» της οικονομίας, στα σημεία δηλαδή όπου οι συναλλαγές λανθάνουν μεταξύ νόμιμης δράσης και παρανομίας. Τα εγκληματικά δίκτυα βρίσκουν έδαφος για τέτοιου είδους συναλλαγές και εκμεταλλευόμενα τις υπηρεσίες που προσφέρουν εξειδικευμένοι επαγγελματίες, όπως δικηγόροι, ανταλλάσσουν τεχνογνωσία με τη νόμιμη οικονομία. Δε θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί πως η διαδικασία γίνεται υπό τη μορφή πράξεων ανταλλαγής και συνδιαλλαγής έχοντας ως κοινό υπόβαθρο την προσπάθεια προώθησης κοινών επιχειρηματικών συμφερόντων(Ruggiero,2012,σ.8-11).

3.4.Η πολιτική διαφθορά και η θεωρία του Merton

Η διαφθορά συνιστά ένα βαθύ και δομικό κοινωνικό φαινόμενο, με ρίζες, δομή και χρονική διάρκεια στο κοινωνικό σώμα. Θα μπορούσε να ειπωθεί πως αποτελεί ένα μοντέλο χρηματισμού, το οποίο ωστόσο δεν αποσκοπεί μόνο στην αποκόμιση υλικών αγαθών αλλά κυρίως δημιουργεί ευκαιρίες πρόσβασης μέσα από ένα πλέγμα συναναστροφών και αξιοποίησής τους. Σε αυτές τις συνέργειες εμπλέκονται οικονομικά, πολιτισμικά και πολιτικά ζητήματα. Αποτελεί φαινόμενο, το οποίο αναπτύσσει και δημιουργεί δομές συνοχής και ισχύος εξαιτίας των ανταγωνισμών που αναπτύσσονται τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο(Ράικος,2006,σ.99). Το πλέγμα των σχέσεων που αναπτύσσεται εδράζεται σε αμοιβαίες εξυπηρετήσεις των εμπλεκομένων, με σκοπό είτε την παροχή κάλυψης για πρότερες συνέργειες και υποχρεώσεις είτε μελλοντικές(Μπιτζιλέκης,2009,σ.107).

Εκτός από κοινωνικό, συνιστά και ποινικό φαινόμενο συγκεντρώνοντας χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όπως η αδιαφάνεια, η δωροδοκία, οι αθέμιτες συναλλαγές και οι ιδιοτελείς σκοποί. Παρουσιάζεται με πολλές μορφές και τύπους και ως εκ τούτου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα δυσδιάκριτο φαινόμενο που δύσκολα μπορεί να διατυπωθεί ένας σαφής και κοινά αποδεκτός ορισμός. Για αυτόν ακριβώς το λόγο δεν μπορεί να υπάρξει ποινική τυποποίηση του φαινομένου της διαφθοράς αλλά ποινικοποίηση αδικημάτων και αξιόποινων πράξεων που προσιδιάζουν στα αδικήματα της δωροδοκίας και της δωροληψίας, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό βίο(Μπιτζιλέκης,2009,σ.97-98). Επομένως, η δωροδοκία και η δωροληψία δημοσίων και κρατικών υπαλλήλων βρίσκεται στον πυρήνα του φαινομένου. Ο κρατικός λειτουργός παραβιάζει συνειδητά το ορισθέν πλαίσιο των καθηκόντων του αποδεχόμενος είτε κάποιο υλικό ή μη όφελος είτε κάποια προσφορά ή υπόσχεση. Εισάγεται δηλαδή η κατάχρηση εξουσίας ως μια ευρύτερη έννοια του φαινομένου, όπου στη σχέση συναλλαγής μεταξύ του ασκούντος δημοσία υπηρεσία και τρίτου, ο πρώτος καταλύει, παρακάμπτει συνειδητά και περιφρονεί τη νομιμότητα. Η παραβίαση του καθήκοντος λαμβάνει χώρα με πράξεις και παραλείψεις και υφίσταται δόλος(Μπιτζιλέκης,2009,σ.97-98).

Σημαντικό στοιχείο του φαινομένου είναι ο εντοπισμός του στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, στην οποία εισχωρεί και ασκεί επιρροή, θίγοντας καίρια την εμπιστοσύνη των πολιτών και της κοινωνίας στο δικαιοσύνη σύστημα, τη νομιμότητα και εν τέλει την ίδια τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Δικαστικοί λειτουργοί διαφθείρονται ώστε με πράξη ή παράλειψη κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και την απονομή δικαιοσύνης να παραβλέπουν αξιόποινες πράξεις ή να εκδίδουν ευνοϊκές για τον κατηγορούμενο αποφάσεις(Μπιτζιλέκης,2009,σ.85).

Εκείνο όμως που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η σχέση που αναπτύσσει η διαφθορά με τα εγκλήματα που αφορούν εμπλεκόμενους από ισχυρά κέντρα εξουσίας. Συνιστά γεγονός πως η διαφθορά συνδέεται άμεσα και καταλυτικά με τα εγκλήματα των ισχυρών και ιδιαίτερα με το κρατικό-εταιρικό έγκλημα. Σε αυτό, το πολιτικό στοιχείο αποκτά καίριο ρόλο καθώς συνδράμει στην αναπαραγωγή του φαινομένου και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διάχυσή του ιεραρχικά προς τα κάτω στην κοινωνική πυραμίδα. Παγιώνεται επομένως ως ένα κοινωνικό φαινόμενο και κυρίως ως μία συνήθη πρακτική(Βιδάλη,2017,σ.52-54). Η πολιτική διαφθορά αποτελεί έγκλημα των ισχυρών, κατά το οποίο πρόσωπα προβαίνουν σε

κατάχρηση της εξουσίας τους και υλοποιούν αποφάσεις σε θεσμικό, νομοθετικό και εκτελεστικό επίπεδο με σκοπό να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα. Η δράση της είναι ιδιαιτέρως βλαπτική καθώς πλήττει στον πυρήνα το αξιακό σύστημα του δημοκρατικού πολιτεύματος, το δημόσιο συμφέρον αλλά και τη συνταγματική τάξη. Έτσι, η διαφθορά σε πολιτικό επίπεδο περιλαμβάνει πράξεις ή παραλείψεις πολιτικών αξιωματούχων με αδικήματα που αφορούν τη δωροδοκία, την κατάχρηση δημοσίου χρήματος, εκλογική απάτη, τη θέσπιση ασυλιών, τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα καθώς και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων(Παπαχαράλάμπος,2019,σ.140 & Γασπαρινάτου,2019,σ.163).

Ιδιαίτερα η παράνομη χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων αγγίζει τον πυρήνα της πολιτικής πτυχής της διαφθοράς καθώς συνιστά μία πρακτική, κατά την οποία εταιρείες χρηματοδοτούν με παράνομες ροές χρήματος μέσω εξωχώριων εταιριών πολιτικά κόμματα ή στελέχη πολιτικών κομμάτων. Σκοπός είναι η αποκόμιση ωφελημάτων και η δημιουργία ευνοϊκού για εκείνες κλίματος μέσω ευεργετικών νομοθετημάτων ή νόθευσης του υγιούς ανταγωνισμού. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η ευνοϊκή μεταχείριση της εταιρείας, η οποία λαμβάνει προνομιακά δημόσιο χρήμα ή ευνοϊκή θέση σε διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων(Γασπαρινάτου,2019,σ.163). Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην ελληνική πραγματικότητα αποτέλεσε η πολυεθνική εταιρεία Siemens, η οποία δημιούργησε ένα δευτερεύον σύστημα εξουσίας, στο οποίο συμμετείχαν πολιτικά και κυβερνητικά στελέχη, με αποκλειστικό σκοπό τον έλεγχο της διακίνησης δημοσίου χρήματος και την καταστράτηγηση των όρων του υγιούς ανταγωνισμού με τελικό στόχο την απόκτηση δεσπόζουσας θέσης στο οικονομικό και πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας. Η πρακτική της περιελάμβανε τη χρηματοδότηση με μυστικά κονδύλια τα δύο πολιτικά κόμματα της χώρας τη δεκαετία του 1990, καταφέροντας να κερδίσει διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, των εξοπλιστικών προγραμμάτων, των μεταφορών και της δημόσιας ασφάλειας(Γασπαρινάτου,2019,σ.159).

Σύμφωνα με τον Merton η πολιτική διαφθορά, ως έγκλημα των ισχυρών, λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο των κοινωνικών δομών και των λειτουργιών του. Η κοινωνική δομή προσδιορίζει τον βαθμό πρόσβασης στα θεσμικά μέσα και ως εκ τούτου δίδεται η δυνατότητα πρόσβασης σε νομιμοποιημένες μορφές του κοινωνικού

συστήματος. Αυτό συνεπάγεται πως παρουσιάζεται σε όλους τους πολίτες η δυνατότητα κοινωνικής ανέλιξης, πλην όμως η δομή της κοινωνικής διαστρωμάτωσης περιορίζει αυτή τη δυνατότητα. Εν αντιθέσει με τον Sutherland, ο οποίος προσδιορίζει τα εγκλήματα των ισχυρών ως αυτοτελές κοινωνικό φαινόμενο, ο Merton τα εντοπίζει στο ίδιο το κοινωνικό σύστημα. Συσχετίζει την πολιτική διαφθορά με την ανομία, η οποία αποτελεί μια υποκρύπτουσα λειτουργία του πολιτικού συστήματος και αποσκοπεί στη δημιουργία διασυνδέσεων και δικτύων προς όφελος των πολιτικών παραγόντων(Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.78-79). Έτσι, οι πολιτικοί αξιωματούχοι δημιουργούν πελατειακές σχέσεις προκειμένου να εισπράττουν οφέλη.

Ο Merton δημιούργησε τον όρο της «πολιτικής μηχανής» προκειμένου να αποτυπώσει τον τρόπο που εξωθεσμικοί παράγοντες και πόλοι εξουσίας δρουν στην κεντρική πολιτική και οικονομική δομή. Η δημιουργία διαύλων επικοινωνίας, περίπλοκων δομών, ανεπίσημων δικτύων και πελατειακών σχέσεων παρέχουν δυνατότητες πρόσβασης και επαφής με τον κρατικό μηχανισμό σε ομάδες ανθρώπων, που υπό διαφορετικές συνθήκες θα ήταν περιθωριοποιημένες από τα κέντρα εξουσίας. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η κοινωνική ανέλιξη. Η ροή χρήματος κατευθύνεται σε κοινωνικές ομάδες και αυτόν τον διαμεσολαβητικό ρόλο μεταξύ επιχειρηματικών συμφερόντων και άλλων κοινωνικών ομάδων αναλαμβάνει η «πολιτική μηχανή» ή αλλιώς οι πολιτικοί παράγοντες(Γασπαρινάτου,2019,σ.177-178).

4.Λοιπές θεωρίες σχετιζόμενες με το Οργανωμένο Έγκλημα

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται λοιπές θεωρίες οι οποίες συνδέονται με το Οργανωμένο Έγκλημα και η παρουσίασή τους είναι απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση του στις σύγχρονες πολύπλοκες συνθήκες.

4.1.Το έγκλημα του «λευκού κολάρου»

Ο συγκεκριμένος όρος έχει ταυτιστεί πλήρως με τον Αμερικανό εγκληματολόγο Edwin Sutherland, ο οποίος τη δεκαετία του 1930 μετατόπισε το ενδιαφέρον της εγκληματολογίας από την εγκληματικότητα που διαπράττεται από άτομα χαμηλής οικονομικής και κοινωνικής επιφάνειας στα εγκλήματα οικονομικής φύσης, τα οποία διαπράττονται ως επί το πλείστον από άτομα που διαθέτουν υψηλό οικονομικό και κοινωνικό κύρος(Sutherland,1944,σ.132-133). Η τέλεση αυτών των

εγκλημάτων λαμβάνει χώρα από άτομα ανώτερης τάξης κατά τη διάρκεια της εργασίας τους, τα οποία καταχρώνται τη σημαίνουσα θέση που κατέχουν στο οικονομικό και κοινωνικό γίνεσθαι της χώρας με πρόσβαση στις δομές εξουσίας. Με την καινοτόμο προσέγγιση ο Sutherland εστίασε στα εγκλήματα που τελούνται από οικονομικούς και επιχειρηματικούς κύκλους(Βιδάλη,2017,σ.132-133).

Όταν αναφερόμαστε σε εγκλήματα των ισχυρών αυτά αφορούν κυρίως εγκλήματα του λευκού κολάρου, οργανωσιακά εγκλήματα, κρατικά και εταιρικά εγκλήματα και περιπτώσεις διαφθοράς. Η διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα, ειδικότερα εκείνο που σχετίζεται με οικονομικές πτυχές, αποτελούν όψεις της εγκληματικότητας με ισχυρά ερείσματα στον κρατικό μηχανισμό. Το κύριο χαρακτηριστικό των εγκλημάτων αυτών αποτελεί η πρόσβαση σε κέντρα εξουσίας. Αποτέλεσμα της τέλεσης αυτών των πράξεων είναι η ζημία που προκαλείται στο κοινωνικό γίνεσθαι, καθώς έχει μεγάλο ηθικό και οικονομικό αντίκτυπο, ενώ το κύριο χαρακτηριστικό είναι η αδυναμία επιβολής κυρώσεων, όπως επίσης και η ισχνή καταδίκη σε σχέση με το μέγεθος της ζημίας που προκάλεσαν(Χουλιάρας,2019,σ.65-66).

Τα εγκληματικά δίκτυα αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης αλλά και στη διατήρηση της πολιτικής ισχύος και επιρροής ενώ οι πρακτικές που αναπτύσσουν για την τέλεση των οικονομικών εγκλημάτων βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τη διαφθορά κρατικών υπαλλήλων και πολιτικών αξιωματούχων. Η διαφορά αυτών των εγκλημάτων σε σχέση με την κοινή ποινική εγκληματικότητα εδράζεται στην παραβίαση των αρχών του κράτους δικαίου(Παπαχαραλάμπους,2019,σ.142). Τα εγκλήματα του λευκού κολάρου χαρακτηρίζονται από μεγάλη ηθική απαξία και συνιστούν ωμή παραβίαση των χρηστών ηθών, καθώς ως θύματα των συγκεκριμένων εγκλημάτων λογίζονται τόσο μεμονωμένα άτομα, αλλά κυρίως η κυβέρνηση και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο(Γεωργούλας,2019,σ.44). Η ύπαρξη δε νόμων καθώς και ποινικών και δικονομικών διαδικασιών αποδεικνύει πως η διάρθρωση του συστήματος δικαιοσύνης είναι τέτοια ώστε οι εγκληματίες του «λευκού κολάρου» να τυγχάνουν ευνοϊκής δικαστικής και ποινικής μεταχείρισης και να προστατεύονται(Sutherland,1944,σ.132-139).

Ουσιαστικά, το συγκεκριμένο είδος εγκλήματος καθίσταται «κοινωνικά αόρατο», καθώς η ανυπαρξία συγκεκριμένου νομικού πλαισίου ή η αδυναμία της εκάστοτε ποινικής τυποποίησης και των διωκτικών μηχανισμών δυσχεραίνουν την αντιμετώπισή του. Επίσης, οι προκλητικά επιεικείς σε πολλές περιπτώσεις νομικές κυρώσεις δεν λειτουργούν αποτρεπτικά στην τέλεση τέτοιου είδους αξιόποινων πράξεων(Γεωργούλας,2019,σ.45). Η ταύτιση σε πολλές περιπτώσεις των ισχυρών με τα άτομα που αναπτύσσουν επιχειρηματική δραστηριότητα δημιουργεί εδραία την πεποίθηση πως το κοινωνικό κύρος και η οικονομική επιφάνεια των συγκεκριμένων ατόμων τους παρέχει τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν στις δομές εξουσίας και να διαμορφώνουν το νομικό πλαίσιο. Σε περιπτώσεις που ο νόμος εφαρμόζεται παρεμβαίνουν και ουσιαστικά παραποιούν την ορθή λειτουργία του. Ο Sutherland κατέληξε στο συμπέρασμα πως το νομικό πλαίσιο καθίσταται αποτελεσματικό όταν αυτό πλαισιώνεται με την ισχυρή πολιτική βούληση εφαρμογής των νόμων. Γι' αυτό εξάλλου τα εγκλήματα των ισχυρών λαμβάνουν χώρα στο καπιταλιστικό πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας, όπου τα άτομα έχουν οικονομική ισχύ, την οποία μετουσιώνουν σε πολιτική επιρροή(Sutherland,1940,σ.11-12). Σύμφωνα με τις αναλύσεις πολλών εγκληματολόγων υφίσταται μία κοινή κυρίαρχη ιδεολογία, τόσο σε κυβερνητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατικών υπαλλήλων και λειτουργών του συστήματος δικαιοσύνης, η οποία λειτουργεί ανασχετικά στην ουσιαστική πολιτική και πρακτική αντιμετώπιση των εγκλημάτων του λευκού κολάρου. Κατ' ουσίαν με αυτό τον τρόπο νομιμοποιείται η τέλεση των συγκεκριμένων αδικημάτων»(Γεωργούλας,2019,σ.45).

Αξίζει να σημειωθεί πως σε πολλές περιπτώσεις τα αδικήματα που τελούνται από το οργανωμένο έγκλημα και τα αντίστοιχα του λευκού κολάρου αντιμετωπίζονται ως ενιαίο φαινόμενο. Ωστόσο, υφίσταται διάκριση σε επίπεδο ποινικής αντιμετώπισης και αυτό διότι το οργανωμένο έγκλημα τυποποιείται ποινικά ως μια ξεχωριστή κατηγορία εγκλήματος, η οποία σχετίζεται κυρίως με δράσεις του υποκόσμου. Αντιθέτως, το έγκλημα του λευκού κολάρου έχει τη μορφή οργανωσιακού εγκλήματος, το οποίο αναπτύσσεται στο πλαίσιο μιας επιχειρηματικής δράσης και εμπλέκει ολόκληρες εταιρείες ενώ δεν ανταποκρίνεται σε ποινική τυποποίηση(Βιδάλη,2017,σ.78). Η δυσκολία στον ακριβή προσδιορισμό του όρου και η ύπαρξη πολλών προσεγγίσεων δυσκολεύει την στοχευμένη ποινική αντιμετώπισή του. Σε αυτή τη δυσχέρεια προστίθεται η ύπαρξη περίπλοκων δομών στους

σύγχρονους φορείς οικονομικής δραστηριότητας, δηλαδή στις επιχειρήσεις, που εκ των πραγμάτων δημιουργεί δυσκολία προσωποποίησης των ποινικών ευθυνών(Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.343).

4.2.Το κρατικό-εταιρικό έγκλημα

Σύμφωνα με το ορισμό των Μικαλόφσκι και Κράμερ ως κρατικό-εταιρικό έγκλημα λογίζονται: «οι παράνομες ή κοινωνικά επιβλαβείς ενέργειες που παράγονται από μια αμοιβαία ενδυναμωμένη αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικών ή και πρακτικών από θεσμούς πολιτικής διακυβέρνησης και πολιτικών ή και πρακτικών από θεσμούς οικονομικής παραγωγής και διανομής»(Γεωργούλας,2019,σ.49). Εντάσσεται στα οργανωσιακά εγκλήματα και αποτελεί προϊόν δράσεων και ενεργειών μεταξύ κρατικών φορέων και επιχειρήσεων, από το οποίο προκύπτει παράνομη σχέση μεταξύ πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Διακρίνεται σε εκείνο το έγκλημα που διευκολύνεται από το κράτος και σε εκείνο που προκαλείται από το ίδιο. Στην πρώτη περίπτωση σχετίζεται με την αδυναμία, ακούσια ή εκούσια, των ελεγκτικών μηχανισμών να δράσουν αποτελεσματικά και να περιορίσουν την παράνομη εγκληματική δραστηριότητα(Βιδάλη,2017,σ.131,136-137).

Η εν λόγω θεωρία για το κρατικό-εταιρικό έγκλημα αποτελεί μία διακριτή θεωρία, η οποία εντάσσεται στα εγκλήματα των ισχυρών και έχει δεχθεί επιδράσεις από τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες ανάγονται στο ατομικό, θεσμικό και πολιτικό-οικονομικό επίπεδο κοινωνικής δράσης. Η πρώτη θεωρία είναι του Sutherland και σχετίζεται με τη θεωρία των διαφορικών συναναστροφών ενώ η δεύτερη αφορά την οργανωσιακή θεωρία, βάσει της οποίας οι επιχειρήσεις και οι εταιρείες αναπτύσσουν εγκληματική δράση στο πλαίσιο λειτουργίας τους. Σύμφωνα με την πρώτη θεωρία όταν το άτομο αλληλοεπιδρά και αναπτύσσει σχέσεις με άλλα άτομα του περιβάλλοντός του, δημιουργείται ένας μηχανισμός μάθησης της εγκληματικής συμπεριφοράς. Το άτομο αναπτύσσει και εξελίσσει την παραβατική του συμπεριφορά καθώς οι επαφές του είναι με άτομα αντίστοιχης συμπεριφοράς και πρακτικών. Η τρίτη σχετίζεται με το οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο πλαίσιο αναφοράς, όπου υφίσταται εγκληματικές δυνάμεις και συμπεριφορές στον καπιταλιστικό τρόπο οργάνωσης της οικονομίας και της κοινωνίας(Michalowski & Kramer,2007,σ.209-210).

Το εν λόγω έγκλημα βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με την παραβίαση του κράτους δικαίου και των δημοκρατικών αρχών καθώς και με την παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς επιφέρει ζημία στο κοινωνικό σύνολο. Είναι κατανοητό πως η συνεργασία του κράτους, μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών, και υπερεθνικών οργανισμών ή επιχειρήσεων, οδηγεί στην υλοποίηση δράσεων που χαρακτηρίζονται από έλλειμμα κοινωνικής πολιτικής. Ουσιαστικά, μέσω νομοθετικών πρωτοβουλιών εφαρμόζονται πολιτικές προνομίων προς συγκεκριμένες επιχειρήσεις και κατ' επέκταση σημειώνονται φαινόμενα διαφθοράς και διαπλοκής. Τα εν λόγω νομοθετήματα μπορεί να λάβουν τη μορφή ποινικής ασυλίας σε συγκεκριμένα πρόσωπα ή αποκλεισμού των ποινικών διώξεων, ιδίως σε υποθέσεις όπου συμπλέκεται η εξουσία με τη ροή χρήματος. Στην ελληνική πραγματικότητα σημειώθηκαν υποθέσεις των λεγομένων «αμαρτωλών» συμβάσεων, οι οποίες ζημίωσαν ποικιλοτρόπως το δημόσιο συμφέρον και προκάλεσαν το κοινό αίσθημα. Τέτοιες ήταν οι υπερκοστολογήσεις των εξοπλιστικών προγραμμάτων καθώς και η υπόθεση της Siemens (Γεωργούλας, 2019, σ. 54). Ιδιαίτερως, η τελευταία υπόθεση αποτέλεσε μια περίπτωση που απασχόλησε την ελληνική κοινή γνώμη όσο καμιά άλλη και έλαβε χώρα στο πλαίσιο της ομώνυμης πολυεθνικής εταιρείας, η οποία δραστηριοποιούνταν στις τηλεπικοινωνίες. Αφορά ένα έγκλημα των ισχυρών και αποτελεί κρατικό-εταιρικό έγκλημα καθώς προσιδιάζει με τα χαρακτηριστικά εκείνα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο εσωτερικό της εν λόγω εταιρείας είχε διαμορφωθεί μία οργανωτική δομή ανωτάτων στελεχών, τα οποία εξασφάλιζαν τη ροή μαύρου χρήματος και την παράλληλη διοχέτευση του για τη διαφθορά κρατικών αξιωματούχων προκειμένου να έχει προνομιακή μεταχείριση στον ανταγωνισμό για τις προμήθειες του ελληνικού δημοσίου (Βουλή των Ελλήνων, 2011, σ. 120).

Αναντίρρητα, είναι γεγονός ότι το οργανωμένο και το κρατικό-εταιρικό έγκλημα συμπλέκονται, αναπτύσσοντας ένα εύρος πρακτικών και στρατηγικών, με σκοπό τη διάπραξη πλήθους αξιόποινων πράξεων. Παρατηρείται δηλαδή το φαινόμενο άτομα με επιχειρηματικές δραστηριότητες να συνδιαλέγονται με άτομα του οργανωμένου εγκλήματος συμμετέχοντας στην τέλεση συγκεκριμένων εγκληματικών δράσεων. Μέσω αυτών των συνεργειών σταδιακά αναπτύσσονται πρακτικές, όπου εντάσσονται στη νόμιμη και επίσημη οικονομική δραστηριότητα, με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Δεν είναι λίγες δε οι

περιπτώσεις όπου τα εν λόγω άτομα ή εταιρείες αναπτύσσουν νόμιμη κοινωνική δράση ενώ ενίοτε συμμετέχουν σε πολιτικές και οικονομικές δομές(Βιδάλη,2017,σ.77). Άτομα των ανωτέρων κοινωνικών τάξεων αναπτύσσουν έντονη εγκληματική συμπεριφορά, η οποία αποτιμάται και αξιολογείται με εντελώς διαφορετικά δεδομένα από την ποινική δικαιοσύνη, σε σύγκριση πάντοτε με την εγκληματικότητα που προέρχεται από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις(Βασιλαντωνοπούλου,2016,σ.980-995).

Η ιδιαιτερότητα του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος εντοπίζεται στο γεγονός ότι αμφισβητείται σε πολλές περιπτώσεις, τόσο η ύπαρξή του και η εγκληματική συμπεριφορά που αναπτύσσεται, όσο κυρίως και η ανάγκη ποινικής αντιμετώπισης και καταδίκης. Είναι χαρακτηριστικό ότι αντιμετωπίζεται εν μέρει, όπως αναφέρει η Βασιλαντωνοπούλου ως «μη πραγματικό έγκλημα»(real crime), ως ένα τυχαίο γεγονός, από το οποίο απουσιάζει η έννοια του δόλου και το οποίο προέκυψε ως απόρροια της πολυπλοκότητας των δομών του συστήματος οικονομικών συναλλαγών και επιχειρηματικών δράσεων(Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.328). Έτσι, στο πλαίσιο των παγκοσμιοποιημένων αγορών σημειώνεται σειρά διαρθρωτικών αλλαγών, που περιλαμβάνουν την ιδιωτικοποίηση αγαθών και υπηρεσιών. Η παροχή δηλαδή δημοσίων υπηρεσιών λαμβάνει χώρα από εταιρείες του ιδιωτικού τομέα. Αυτό οδηγεί σε μία σταδιακή υποχώρηση της κυριαρχίας του κράτους έναντι συγκεκριμένων σφαιρών της οικονομίας, το οποίο νομοτελειακά καταλήγει σε αποδυνάμωση της ισχύος των πολιτικών αποφάσεων. Το κεφάλαιο και οι επιχειρήσεις αποκτούν σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και ως εκ τούτου δημιουργείται χώρος για παρουσία φαινομένων διαφθοράς και πελατειακών σχέσεων. Οι οικονομικοί παράγοντες αναδεικνύονται σε δομικό στοιχείο της πραγματικότητας επηρεάζοντας καταλυτικά τα πολιτικά κόμματα. Επομένως, στις σύγχρονες καπιταλιστικές δημοκρατίες διαμορφώνεται μια σχέση συναλλαγής μεταξύ της πολιτικής και της οικονομίας, όπου η διαπλοκή και η διαφθορά αναδεικνύονται σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα(Πανούσης,2006,σ.1015-1022 & Βασιλαντωνοπούλου,2014,σ.330-331).

Κεφάλαιο Β

1. Τα Ελεγκτικά Σώματα της Δημόσιας Διοίκησης

Στο πλαίσιο διοικητικής λειτουργίας του ελληνικού κράτους έχει θεσπιστεί ένας σημαντικός αριθμός ελεγκτικών σωμάτων, τα οποία έχουν αρμοδιότητα ελέγχου των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα αλλά και του ιδιωτικού. Βασικός σκοπός της λειτουργίας τους αποτελεί ο έλεγχος της νομιμότητας της διοικητικής δράσης και η διαπίστωση καταστρατηγήσεων καθώς και ο εντοπισμός παρανομιών, πλημμελούς εφαρμογής της νομολογίας, εστιών αδιαφάνειας και διαφθοράς και κακοδιαχείρισης δημοσίων πόρων. Ο εντοπισμός των φαινομένων διαφθοράς σχετίζεται άμεσα με την κατασπατάληση δημοσίων πόρων, τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή καθώς και με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η παρουσία και η δράση τους συνεισφέρει στη αναβάθμιση της συνολικής αποδοτικότητας των κρατικών και κυβερνητικών λειτουργιών (Ρακιντζής, 2007, σ. 18-19).

Παρά το γεγονός ότι τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης είναι ενταγμένα στο σώμα της ευρύτερης δημόσιας διοίκησης, δεν υπάγονται πλήρως στην τακτική της λειτουργία, διότι διατηρούν μία υπηρεσιακή, διοικητική και οργανωτική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία (Φυτράκης, 2010, σ. 110-112).

1.1. Εθνική Αρχή Διαφάνειας

Η εν λόγω ανεξάρτητη αρχή της δημόσιας διοίκησης συστάθηκε με τη νομοθετική πρωτοβουλία περί Επιτελικού Κράτους του Ν. 4622/19 και θεωρείται μία ανεξάρτητη διοικητική αρχή, η οποία δομείται σε ένα πενταμελές διοικητικό συμβούλιο. Η συγκεκριμένη αρχή εντάσσεται ως ελεγκτικός φορέας στο Υπουργείο Εσωτερικών και απολαμβάνει λειτουργικής ανεξαρτησίας, διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και ουσιαστικά δεν υπόκειται σε έλεγχο ή εποπτεία από τα μέλη της κυβέρνησης ή άλλους φορείς. Υπόκειται ωστόσο σε κοινοβουλευτικό έλεγχο. Με τη δημιουργία της αντικατέστησε προγενεστέρους ελεγκτικούς μηχανισμούς και φορείς και ειδικότερα:

- Γραφείο Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης
- Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας

- Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων
- Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας διοίκησης
- Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Μεταφορών
- Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς(Αιτιολογική Έκθεση Ν.4622/19,σ.334-335).

Βασική επιδίωξη αυτής της ενοποιητικής διαδικασίας των ως άνω αναφερομένων φορέων υπό την εποπτεία της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας ήταν η εξάλειψη των φαινομένων δυσλειτουργίας, επικαλύψεων των αρμοδιοτήτων και απουσίας ολοκληρωμένου συντονισμού αλλά και κατακερματισμού των ελεγκτικών φορέων. Με αυτή την πρωτοβουλία κατέστη εφικτή η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ελέγχων και άρσης της σύγχυσης ενώ παράλληλα δόθηκε έμφαση στην ολοκληρωμένη στελέχωση της νέας αρχής και στη δημιουργία ενός νέου οργανογράμματος, με αποκλειστικό σκοπό την ταχύτατη διεκπεραίωση των υποθέσεων και την παραπομπή τους στη δικαιοσύνη. Τα φαινόμενα της διαφθοράς στον ελληνικό χώρο καθιστούσαν απαραίτητη τη δημιουργία ενός φορέα, ο οποίος με ουσιαστικές δράσεις θα κατέστειλε πρακτικές παρανομίας στον δημόσιο τομέα αλλά και στη συναλλαγή εταιρειών με κρατικές επιχειρήσεις ενώ παράλληλα θα προέβαινε σε δράσεις για την πρόληψη της διαφθοράς, χρησιμοποιώντας νέες μεθόδους και εργαλεία εσωτερικού ελέγχου(Ανδρονουπούλου,2023,σ.250).

Η σημασία της εν λόγω Αρχής δεικνύεται και από τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου βάσει του οποίου η Ελλάδα υποχρεούτο να ορίσει συγκεκριμένη υπηρεσία ή φορέα, που θα έχει ως αποκλειστική αρμοδιότητα την καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς στην ελληνική επικράτεια αλλά και σε απόλυτη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης θα διευκόλυνε την αποτελεσματική συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών, στις οποίες φυσικά συμπεριλαμβάνονται και οι πληροφορίες επιχειρησιακού χαρακτήρα(Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013, άρθρο 3 παρ.4). Η ελληνική κυβέρνηση όρισε κατ' επέκταση την Εθνική Αρχή Διαφάνειας ως την Ελληνική Υπηρεσία Συντονισμού Καταπολέμησης της Απάτης, η οποία θα λειτουργεί ως βραχίονας από ελληνικής πλευράς της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας σχετικά με την Ευρωπαϊκή Αρχή Καταπολέμησης της Απάτης(Ν.4622/2019, άρθρο 82, παρ.5).

Καθοριστικό εργαλείο υλοποίησης της πολιτικής της Ανεξάρτητης Αρχής Διαφάνειας αποτελεί το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς(Ε.Σ.Σ.Κ.Δ.) 2023-2027, στο οποίο αποτυπώνονται οι βασικοί πυλώνες επιχειρησιακής δράσης στους οποίους δομείται η λειτουργία της συγκεκριμένης αρχής, με στόχο την εξάλειψη της διαφθοράς στον δημόσιο βίο και ειδικότερα στη διοίκηση του δημόσιου τομέα. Περιλαμβάνει την εφαρμογή επιχειρησιακών σχεδίων, όπως η υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων και η ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος παρακολούθησης και διαχείρισης κινδύνων καθώς και συστημάτων επιχειρησιακής νοημοσύνης και ανάλυσης δεδομένων για την υποστήριξη του έργου της ΑΑΔΕ. Στο ίδιο πλαίσιο υπάγεται η διεξαγωγή τακτικών συναντήσεων με φορείς για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ανταλλαγή πληροφοριών, η εισήγηση νομοθετικής ρύθμισης περί απορρήτων δαπανών για τη θωράκιση της διαδικασίας των πληροφοριοδοτών αλλά και η δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου για τη φοροδιαφυγή, το ξέπλυμα χρήματος και τη διαφθορά. Συνιστά ουσιαστικά ένα εθνικό εργαλείο άσκησης πολιτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων διαφθοράς ενώ παράλληλα συμβάλλει στην υλοποίηση συνεργειών και συνεργατικών δράσεων σε πολυμερές και διμερές επίπεδο, με φορείς και οργανισμούς τόσο του εξωτερικού όσο και του εσωτερικού(ΕΑΔ,2022,σ.109). Οι βασικοί πυλώνες είναι οι εξής:

- Η διαχείριση των καταγγελιών και η πραγματοποίηση ελέγχων, είτε στοχευμένων κατόπιν καταγγελιών, είτε συστηματικών, η πραγματοποίηση ελέγχων περιουσιακών στοιχείων καθώς και η συνεχής παρακολούθηση του βαθμού συμμόρφωσης των δημοσίων φορέων με τις συστάσεις της εν λόγω αρχής. Ακόμη, σημαντικό στοιχείο αποτελεί ο από κοινού σχεδιασμός επιχειρησιακών δράσεων μέσω της συμμετοχής στο Εθνικό Συντονιστικό Όργανο Ελέγχου και Λογοδοσίας.
- Η υλοποίηση προληπτικών δράσεων και η ανάπτυξη συγκεκριμένων πολιτικών που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την καταπολέμηση της διαφθοράς. Παράλληλα, οι στοχεύσεις της εν λόγω αρχής είναι η προστασία και διασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεργασία με το ΣΔΟΕ.

- Τέλος, ο τρίτος πυλώνας βασίζεται στην υλοποίηση δράσεων που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και στη δημιουργία και καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης με το κοινωνικό γίγνεσθαι, ώστε μέσα από τη συμμετοχή σε ημερίδες και δράσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα να αναπτύσσεται αίσθημα και συναντίληψη μηδενικής ανοχής στα φαινόμενα διαφθοράς(ΕΑΔ,2023,σ.7-8).

Τα άρθρα 82 και 83 του Ν4622/2019 ορίζουν με σαφήνεια τις αρμοδιότητες και τα όρια δράσης της συγκεκριμένης αρχής στην οποία αποδίδει κεντρικό επιχειρησιακό ρόλο και λόγο στην καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί όχι μόνο η υλοποίηση δράσεων σε προληπτικό επίπεδο και η ενίσχυση των μέτρων διαφάνειας και λογοδοσίας αλλά και η παροχή δυνατότητας για λήψη κατασταλτικών μέτρων ώστε να εντοπιστούν καίρια και να αντιμετωπιστούν δράσεις απάτης τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό βίο. Επομένως, γίνεται αντιληπτό πως η Εθνική Αρχή Διαφάνειας ασκεί έναν ευρύτερο εποπτικό ρόλο στους φορείς και οργανισμούς του δημόσιου τομέα. Ειδοποιός διαφορά όμως αποτελεί η δυνατότητα της συγκεκριμένης αρχής να εποπτεύει και να ελέγχει ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες συναλλάσσονται με δημόσιους φορείς ή που χρηματοδοτούνται ή αξιοποιούν εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους. Επιχειρήσεις, δηλαδή, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες ή αγαθά στον κρατικό τομέα ή έχουν συνάψει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών υλοποίησης έργου προς το δημόσιο τομέα βρίσκονται άμεσα υπό την εποπτική και ελεγκτική δικαιοδοσία της συγκεκριμένης αρχής.

1.2.Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας(Υ.Ε.Υ.Σ.Α.)

Με βάση το άρθρο 21 του Νόμου 4613/19 δημιουργήθηκε Ενιαία Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων των Σωμάτων Ασφαλείας, στην οποία ενσωματώθηκαν η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛ.ΑΣ και η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων του Λιμενικού Σώματος. Η εν λόγω υπηρεσία διαθέτει ειδικά προνόμια(πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων κλπ.) σε σχέση με άλλες υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης και των ελεγκτικών σωμάτων της, τα οποία απορρέουν από την υπαγωγή της στην κορυφή της ιεραρχίας της Ελληνικής Αστυνομίας, από την κοινοβουλευτική εποπτεία, στην οποία υπόκειται μέσω της υποβολής ετήσιας έκθεσης των πεπραγμένων της, καθώς και από την εισαγγελική εποπτεία. Ο κύριος λόγος για τον οποίο διαθέτει εξειδικευμένα προνόμια σχετίζεται με τη φύση του

έργου και της αποστολής της ώστε να διασφαλίζεται υψηλό επίπεδο εγκυρότητας κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού της έργου αλλά και την υψηλή νομιμοποίηση των δράσεων της(Φυτράκης,2010,σ.641).

Αποστολή του συγκεκριμένου ελεγκτικού σώματος αποτελεί η διερεύνηση, η εξιχνίαση και η δίωξη εγκλημάτων τα οποία διαπράττονται από το προσωπικό του σώματος της Ελληνικής Αστυνομίας καθώς και των υπόλοιπων Σωμάτων Ασφαλείας και του Λιμενικού Σώματος και σχετίζονται με υποθέσεις διαφθοράς αλλά και ευρύτερα με παράβαση καθήκοντος. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί πως η ελεγκτική δικαιοδοσία δεν περιορίζεται μόνο στο εσωτερικό των σωμάτων ασφαλείας αλλά διευρύνεται σε όλο το φάσμα του δημοσίου τομέα, των υπαλλήλων και αξιωματούχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Διεθνών Οργανισμών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια(ΥΕΥΣΑ,2023,σ.1-2). Η επέκταση των αρμοδιοτήτων της στον ευρύτερο δημόσιο τομέα αποτελεί καθοριστικής σημασίας πράξη της ελληνικής πολιτείας καθώς αποτελεί η εν λόγω υπηρεσία ένα καίριο εργαλείο για την καταπολέμηση της διαφθοράς στους κόλπους του διοικητικού μηχανισμού, με αποκλειστικό σκοπό τη διασφάλιση της αναγκαίας αξιοπιστίας του κράτους προς τον πολίτη, τόσο ως προς την τύχη που αντιμετωπίζει το φαινόμενο της διαφθοράς στην καθημερινότητά του, όσο επίσης και στις πτυχές εκείνες που σχετίζονται με την εκδήλωση του φαινομένου στη μορφή της οργανωμένης εγκληματικότητας(ΥΕΥΣΑ,2023,σ.2 & Φυτράκης,2010,σ.648).

1.3.Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ

Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος έχει ως κύρια αποστολή την πρόληψη, την έρευνα και την καταστολή εγκλημάτων που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας. Οι αρμοδιότητές της σχετίζονται με τη συλλογή, μελέτη, αξιολόγηση, συσχέτιση και επεξεργασία των πληροφοριών, των στοιχείων και των δεδομένων που συλλέγει, με σκοπό τόσο την επιχειρησιακή τους αξιοποίηση για την εξάρθρωση εγκλημάτων όσο την υποβοήθηση άλλων φορέων του δημοσίου ή της Ελληνικής Αστυνομίας. Η συμβολή της είναι καταλυτικής σημασίας καθότι η σύγχρονη ποινική δράση χρησιμοποιεί μεθόδους τεχνολογίας και επικοινωνίας προκειμένου να συντονίσει τις δραστηριότητες της ή να αποκρύψει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με αξιόποινες πράξεις(Π.Δ.178/2014).

1.4. Οικονομική Αστυνομία

Η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας έχει ως κύρια αποστολή την πρόληψη, έρευνα και καταστολή οικονομικών εγκλημάτων που τελέσθηκαν εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων του δημοσίου, της εθνικής οικονομίας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εν γένει εμφανίζουν χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος. Έχει ακόμη ως αποστολή την έρευνα, πρόληψη και καταστολή της αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής. Έτσι, συλλέγει και αξιολογεί πληροφορίες, αξιοποιεί γεγονότα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στο οικονομικό πεδίο, τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό της χώρας. Σκοπός της εν λόγω υπηρεσίας είναι να επιληφθεί σε υποθέσεις σχετικές με το αντικείμενο της αποστολής της ενώ συνεργάζεται σε επιχειρησιακό επίπεδο με συναρμόδιες υπηρεσίες και αρχές για να εξιχνιάσει υποθέσεις(N.4249/14).

1.5.Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων(ΑΑΔΕ)

Η συγκεκριμένη αρχή συστάθηκε με τον Νόμο 4389/16 και έχει ως κύρια αποστολή την παρακολούθηση και τον έλεγχο της πορείας της βεβαίωσης και είσπραξης των δημοσίων εσόδων καθώς και τη λήψη και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία των φορολογικών και τελωνειακών υπηρεσιών της. Ιδιαίτερα, η αντιμετώπιση και καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, του λαθρεμπορίου, της παραοικονομίας και της φορολογικής απάτης αποτελεί κεντρικό στόχο της λειτουργίας της. Συμπράττει με άλλες αρχές και ελεγκτικούς μηχανισμούς του δημοσίου ώστε με στρατηγικό και επιχειρησιακό σχεδιασμό των δράσεων των υπηρεσιών της να πετυχαίνει τα βέλτιστα αποτελέσματα(N.4389/16).

1.6.Γενική Διεύθυνση Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος(ΣΔΟΕ)

Το συγκεκριμένο σώμα αποτέλεσε τη βάση από το έτος 1995 για την καταπολέμηση των εγκλημάτων που τελούνται εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου. Με το ΠΔ84/2019 καταργήθηκε από κοινού με τη Γενική Γραμματεία Δημοσίας Περιουσίας και οι αρμοδιότητες των συγκεκριμένων σωμάτων πέρασαν στον έλεγχο της Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής και Δημοσίας Περιουσίας(ΠΔ84/2019).

Βασική αποστολή του συγκεκριμένου σώματος είναι ο επιτελικός σχεδιασμός και ο προγραμματισμός, που στοχεύει στην πρόληψη και την αποκάλυψη του οικονομικού εγκλήματος, καθώς και η παροχή γενικών αλλά και ειδικών οδηγιών και κατευθύνσεων, με σκοπό τον συντονισμό των δράσεων και την άσκηση εποπτείας για τον προληπτικό έλεγχο και την ορθή εφαρμογή των διατάξεων της φορολογικής, τελωνειακής και κοινοτικής νομοθεσίας. Εντοπίζοντας φορολογητέα ύλη προβαίνει σε εξονυχιστικούς ελέγχους για την πρόληψη και την πάταξη κάθε μορφής οικονομικού εγκλήματος. Με συντονισμένες δράσεις καθώς και με συλλογή, επεξεργασία και διασταύρωση πληροφοριών αποκαλύπτει εστίες οικονομικού εγκλήματος ενώ είναι σε θέση να ελέγχει κινήσεις κεφαλαίων καθώς και την κατοχή και διακίνηση απαγορευμένων ή υπό ειδικό καθεστώς ειδών και ουσιών. Ακόμη, ελέγχει την ορθή εφαρμογή των διατάξεων, οι οποίες σχετίζονται με τις εθνικές και κοινοτικές επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις ενώ παρεμβαίνει καταλυτικά για την αποκάλυψη και εξάρθρωση εστιών και περιπτώσεων διαφθοράς και απάτης που σχετίζονται με τη δημόσια περιουσία. Επίσης, ερευνά και ανακαλύπτει την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων, απατών και παραβάσεων σε αντικείμενα που είναι αρμοδιότητα του υπουργείου οικονομικών. Ωστόσο, η δράση του επεκτείνεται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό καθώς η αποστολή του συγκεκριμένου σώματος περιλαμβάνει την προστασία του ευρύτερου δημόσιου τομέα και της εθνικής οικονομίας γενικότερα (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, 2024).

Αποτελείται από κεντρικές υπηρεσίες και περιφερειακές ενώ συγκροτείται και διαρθρώνεται σε πολλά τμήματα με διαφορετική λειτουργία και αποστολή, όπως Στρατηγικού Σχεδιασμού, Συλλογής, Επεξεργασίας και Ανάλυσης Πληροφοριών, Επιχειρησιακού Σχεδιασμού και Υποστήριξης, που σκοπό έχουν την εξειδικευμένη ενασχόληση με ένα αντικείμενο για την παροχή του βέλτιστου δυνατού αποτελέσματος (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, 2024).

Σημαντικό στοιχείο που καθιστά το συγκεκριμένο σώμα σημαντικό και καθοριστικό παράγοντα στην πάταξη της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος, είναι ότι αποτελεί βασικό συνεργάτη της ευρωπαϊκής υπηρεσίας καταπολέμησης της απάτης κατά τη διεξαγωγή ερευνών εντός της ελληνικής επικράτειας, από κοινού με την ΑΑΔΕ. Αξίζει να σημειωθεί πως στην ελληνική έννομη τάξη οι συνέργειες που αναπτύσσονται με τη συγκεκριμένη ευρωπαϊκή

υπηρεσία επιμερίζονται σε διαφορετικές υπηρεσίες και ελεγκτικά σώματα, έχοντας ωστόσο ως κοινό παρονομαστή την οικονομική δραστηριότητα. Η συνεργασία δηλαδή της Γενικής Διεύθυνσης ΣΔΟΕ με την OLAF λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο συντονισμένων δράσεων για τη διενέργεια ελέγχων και ερευνών που σχετίζονται με οικονομικές δραστηριότητες και έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε δεσμεύσεις λογαριασμών, κατασχέσεις εγγράφων και άλλων τεκμηρίων απαραίτητων για τη στοιχειοθέτηση οικονομικών εγκλημάτων(Δ6Α 1058827 ΕΞ).

2.Το ΕΣΟΕΛ και η θεσμική του αποστολή

Το Εθνικό Συντονιστικό Όργανο Ελέγχου και Λογοδοσίας(ΕΣΟΕΛ) συστάθηκε με τον νόμο περί «Επιτελικού Κράτους»(Ν.4622/19) αντικαθιστώντας το Συντονιστικό Όργανο Επιθεώρησης και Ελέγχου(ΣΟΕΕ) του Ν.3074/02 και αναλαμβάνοντας το σύνολο των επιθεωρήσεων, ελέγχων, προκαταρκτικών εξετάσεων και προανακρίσεων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια υλοποιούνταν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της αρχής που αντικατέστησε. Λειτουργεί ως συλλογικό όργανο και εδρεύει στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας ενώ στην ολομέλειά του βάσει του 103 του Ν.4622/19 συμμετέχουν όλες οι υπηρεσίες και γενικότερα οι φορείς οι οποίοι εμπλέκονται στον έλεγχο και στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Στο εν λόγω όργανο συμμετέχουν με απόφαση του εκάστοτε διοικητή της Ε.Α.Δ. οι υπηρεσίες που διαδραματίζουν ρόλο στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Ειδικότερα συμμετέχουν: η Ε.Α.Δ, η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων των Σωμάτων Ασφαλείας, η Δ/ση Οικονομικής Επιθεώρησης του ΓΕΕΘΑ, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων του ΥΠΕΘΑ, η Δ/ση Επιθεώρησης του Υπουργείου Εξωτερικών, η Δ/ση Εσωτερικού Ελέγχου της ΑΑΔΕ, η Δ/ση Εσωτερικών Υποθέσεων της ΑΑΔΕ, η Γενική Δ/ση Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος της Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών, η Γενική Δ/ση Δημοσιονομικών Ελέγχων του Υπουργείου Οικονομικών, η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου του Υπουργείου Οικονομικών, Γενική Διεύθυνση Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και Σώμα Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη(ΕΣΟΕΛ,2022,σ.11-13).

Σύμφωνα με τον Ν.4622/19 «Περί Επιτελικού Κράτους» βασική αρμοδιότητα του εν λόγω φορέα είναι η κατάρτιση επιχειρησιακών προγραμμάτων με σκοπό την υποστήριξη και εξυπηρέτηση του εθνικού στρατηγικού σχεδίου κατά της διαφθοράς. Εντοπίζει δηλαδή συνέργειες και τυχόν αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ των ελεγκτικών δράσεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς ενώ αναλαμβάνει το σχεδιασμό και την ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών στο συγκεκριμένο πεδίο. Μέσα από τον συστηματικό διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών υιοθετούνται καλές πρακτικές και καινοτόμες μεθοδολογικές προσεγγίσεις με σκοπό την καταπολέμηση της διαφθοράς(ΕΣΟΕΛ,2022,σ.11-13).

Το έργο του ΕΣΟΕΛ κατέστη σημαντικό προσφάτως στην υπόθεση της Novartis καθώς κατόπιν σχετικών παραγγελιών της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, μικτό κλιμάκιο ελέγχου διενήργησε εκθέσεις ελέγχου σε αρμόδιους φορείς τιμολόγησης και αποζημίωσης φαρμακευτικών σκευασμάτων της χώρας ενώ συνέλεξε και αξιολόγησε στοιχεία για τον υπολογισμό της ζημίας που προκλήθηκε εις βάρος του ελληνικού δημοσίου. Ειδικότερα, μέσω των εκθέσεων σταχυολογούνταν τεκμήρια σχετικά με πράξεις ή παραλείψεις υπηρεσιακών παραγόντων ή υπαλλήλων της συγκεκριμένης φαρμακευτικής εταιρείας με σκοπό τον προσπορισμό κέρδους. Η συνδρομή που παρείχε συνεχίστηκε κατά το έτος 2022, όπου συνεχίστηκε η συλλογή και η αξιολόγηση της ορθότητας συγκεκριμένων στοιχείων τιμολόγησης φαρμακευτικών σκευασμάτων της εταιρείας, που αφορούσαν το χρονικό διάστημα 2008-2016, σε συνδυασμό με τις τιμολογήσεις των ίδιων σκευασμάτων από άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και με τα στοιχεία που υπέβαλε η εταιρεία για τα συγκεκριμένα φαρμακευτικά σκευάσματα(ΕΣΟΕΛ,2022,σ.54).

Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως ο ρόλος του συγκεκριμένου οργάνου είναι κατά βάση συντονιστικός μεταξύ των αρμοδίων και συναρμοδίων υπηρεσιών και φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Ως εκ τούτου, καθίσταται σημαντικό να υπογραμμιστεί πως το εν λόγω συντονιστικό όργανο συμβάλλει στην οργάνωση και στον συντονισμό των δράσεων των ελεγκτικών σωμάτων, ώστε να αντιμετωπιστεί η διαφθορά, η οποία αποτελεί σημαντικό και καθοριστικό στοιχείο της δράσης του Οργανωμένου Εγκλήματος.

3.Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης(OLAF) και το φαινόμενο «Carousel»

Η συγκεκριμένη υπηρεσία αποτελεί τον φορέα που έχει ως αποκλειστικό καθήκον την έρευνα και τη διαπίστωση περιπτώσεων απάτης και διαφθοράς εις βάρος των δημοσιονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ουσιαστικά, επεμβαίνει σε επιχειρησιακό επίπεδο καταπολεμώντας τα φαινόμενα απάτης και διαφθοράς, καθώς επίσης και σε επίπεδο προετοιμασίας για την ανάληψη πολιτικών και νομοθετικών δράσεων, εστιάζοντας σημαντικά στον τομέα των εσωτερικών ερευνών. Ακόμη, στις αρμοδιότητές της περιλαμβάνεται η παρέμβαση σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον έλεγχο δαπανών, που σχετίζονται με τα διαρθρωτικά ταμεία, τα ταμεία αγροτικής πολιτικής και ανάπτυξης, τις άμεσες χορηγούμενες δαπάνες και την χορήγηση εξωτερικής βοήθειας, των εσόδων από δασμούς, καθώς και περιπτώσεων εκνόμενων ενεργειών από θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα(Ευρωπαϊκή Επιτροπή,2024).

Η σύσταση και λειτουργία του εν λόγω φορέα είχε πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Απόφαση της Επιτροπής της 28^{ης} Απριλίου 1999(Ευρωπαϊκή Επιτροπή,1999) αλλά οι ενισχυμένες αρμοδιότητές της απορρέουν από τον κανονισμό 883/2013. Βάσει του συγκεκριμένου κανονισμού είναι σε θέση να διενεργεί εσωτερικές και εξωτερικές έρευνες. Η διενέργεια εξωτερικών ελέγχων σχετίζεται όχι μόνο με την καταπολέμηση δραστηριοτήτων εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης σε επίπεδο διοικητικών δομών αλλά και σε κάθε πράξη επιχειρηματικών συμφερόντων που παραβιάζει το ενωσιακό δίκαιο. Ακόμη, προάγει και συντονίζει τις ανταλλαγές επιχειρησιακής εμπειρίας και βέλτιστων διαδικαστικών πρακτικών αλλά και στηρίζει κοινές εθνικές δράσεις που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της απάτης. Επιπλέον, βοηθά τις κυβερνήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο συντονισμό των δράσεων τους και στην οργάνωση διαδικασιών και πρακτικών μεταξύ των εθνικών αρχών καταπολέμησης της απάτης ενώ παράλληλα είναι σε θέση να συμβάλει στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη στρατηγικών κατά των φαινομένων διαφθοράς για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι αρμοδιότητες της OLAF εστιάζουν σε τομείς που σχετίζονται με τη συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών, τον σχεδιασμό της

ευρωπαϊκής πολιτικής για την καταπολέμηση της απάτης αλλά και την πραγματοποίηση ερευνών και την οργάνωση του συντονισμού. Τούτων δοθέντων δύναται να έχει πρόσβαση σε κάθε έγγραφο και στοιχείο που διαχειρίζονται τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και να αιτηθεί πληροφορίες, με γραπτό ή προφορικό τρόπο, από άτομο ή οργανισμό αλλά και να διεξάγει επιτόπιους ελέγχους σε οικονομικούς φορείς. Παράλληλα, ως φορέας είναι σε θέση να συνεργάζεται με ερευνητικούς και δικαστικούς οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο τρόπος λειτουργίας της εξασφαλίζει αμεσότητα στις διαδικασίες και στη δυνατότητα στοιχειοθέτησης υποθέσεων απάτης ή διαφθοράς χωρίς χρονοτριβή. Έτσι, από μία καταγγελία την οποία λαμβάνει μπορεί να ξεκινήσει τις διαδικασίες για τον εντοπισμό υποθέσεων απάτης ενώ μπορεί να διατυπώσει συστάσεις σχετικά με το σύνολο των ενεργειών που θα πρέπει να προβούν είτε η Ευρωπαϊκή Ένωση, συνολικά ως θεσμός, είτε οι εθνικές αρχές με βάση τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα των ερευνών της(Ευρωπαϊκή Επιτροπή,1999).

Συνιστά μία υπηρεσία με ιδιαίτερο χαρακτήρα εξαιτίας του ρόλου αλλά και του τρόπου λειτουργίας της. Δεν αποτελεί ανεξάρτητη αρχή καθώς αποτελεί μέρος της Επιτροπής, ούτε όμως υπόκειται σε μια σχέση εποπτείας με αυτή ή κάποιο άλλο θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διέπεται από δημοσιονομική και διοικητική αυτοτέλεια με αποκλειστικό σκοπό να καθίσταται επιχειρησιακά ανεξάρτητη. Οι τομείς παρέμβασής της σχετίζονται: α) με δημοσιονομικές υποθέσεις καθώς είναι σε θέση να εισηγηθεί την επιστροφή ευρωπαϊκών κονδυλίων που αποτέλεσαν αντικείμενο κατάχρησης και κακοδιαχείρισης από τα κράτη μέλη, β) διοικητικές υποθέσεις διότι έχει την αρμοδιότητα να συστήσει τροποποιήσεις των διαδικασιών που δεν έχουν υψηλό βαθμό ανθεκτικότητας στην απάτη, γ) δικαστικές υποθέσεις, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που υφίστανται αποδεικτικά στοιχεία για την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Σε αυτή την περίπτωση συγκεντρώνει και διαβιβάζει τα στοιχεία στις εθνικές αρχές των κρατών μελών, και δ) πειθαρχικές υποθέσεις, όταν υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπράττει σοβαρό πειθαρχικό παράπτωμα(Ευρωπαϊκή Επιτροπή,1999).

Αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή και αποτελεσματική πραγμάτωση της αποστολής του εν λόγω φορέα αποτελεί η ανάπτυξη ολοκληρωμένων διαδικασιών συνεργασίας με τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το σημείο αυτό είναι καθοριστικό καθώς το βάθος και η ποιότητα της εν λόγω συνεργασίας κρίνει εν τοις

πράγμασι τη δυνατότητα αποτελεσματικής δράσης της συγκεκριμένης αρχής. Η παροχή αμοιβαίας συνδρομής και υποστήριξης, η οποία εδράζεται στο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών, είναι αποτέλεσμα της καλόπιστης συνεργασίας των εθνικών αρχών με την OLAF. Η συνεργασία λαμβάνει χώρα σε όλα τα πεδία ανάπτυξης της δράσης της ενώ κομβικής σημασίας είναι η από κοινού συμμετοχή σε ερευνητικές και επιχειρησιακές δράσεις(Gheorghe & Spatariou,2017,σ.179). Οι υποθέσεις συντονισμού της OLAF είναι καθοριστικής σημασίας διότι διαθέτει πληροφορίες διεθνούς προέλευσης, οι οποίες λείπουν από τις εθνικές αρχές των κρατών μελών και διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην αμεσότητα της δράσης, από τη στιγμή, που στις περισσότερες υποθέσεις απάτης-οι οποίες σχετίζονται με το λαθρεμπόριο τσιγάρων και προϊόντων-εμπλέκονται πολλά κράτη μέλη ή και τρίτες χώρες.

Η συμβολή της συγκεκριμένης αρχής στην καταπολέμηση της απάτης είναι καταλυτική, δεδομένων των αριθμητικών στοιχείων που παρουσιάζει ο φορέας. Μεταξύ των ετών 2010-2022 διενήργησε 2600 έρευνες ενώ συνέστησε την ανάκτηση 8,4 δις. ευρώ στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, εξέδωσε περισσότερες από 3400 συστάσεις για τη λήψη δικαστικών, οικονομικών, πειθαρχικών και διοικητικών μέτρων από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ερευνητικό έργο του συγκεκριμένου φορέα διαδραμάτισε καίριο ρόλο στην επιστροφή στον κοινοτικό προϋπολογισμό συγκεκριμένων ποσών που δεν αξιοποιήθηκαν με τον κατάλληλο τρόπο από τα κράτη μέλη και σημειώθηκαν παρατυπίες. Παράλληλα, δράστες αντιμετώπισαν ποινικές διώξεις ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών ενώ τέθηκαν σε εφαρμογή καλύτερες διασφαλίσεις για την καταπολέμηση της απάτης σε ολόκληρη την Ευρώπη(European Commission, The European Anti-Fraud Office(OLAF,2021,σ.11-13).

Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως η καταπολέμηση της απάτης που σχετίζεται με το οικονομικό έγκλημα είναι καθοριστική για τα οικονομικά δεδομένα των ευρωπαϊκών κρατών. Το διασυνοριακό οικονομικό έγκλημα και η απώλεια εσόδων για τα κράτη μέλη με τις εικονικές συναλλαγές και τη μη απόδοση ΦΠΑ λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο εκμεταλλευόμενο τα κενά στο νομοθετικό πλαίσιο αλλά και στους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Η απάτη «Carousel» βασίζεται στη σύσταση εταιρειών στην Ελλάδα αλλά και σε άλλα κράτη μέλη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες πραγματοποιούν συναλλαγές δίχως να αποδίδουν ΦΠΑ. Στη συγκεκριμένη απάτη παρεμβάλλεται μεταξύ του αφανούς εμπόρου και του μεσολαβητή μία επιχείρηση η οποία λειτουργεί ως απομονωτής, η οποία χρησιμοποιείται από τους οργανωτές της απάτης για να δυσχεράνει τους πιθανούς ελέγχους στην απόδοση του ΦΠΑ(OLAF,2021,σ.14-17). Διαπράττεται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος μέσω εταιρειών αφανών εμπόρων που δρουν σε διάφορα κράτη μέλη. Αυτός ο τύπος απάτης συνδέεται συχνά με νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που αφορά τα περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται από την απάτη ΦΠΑ. Η συμβολή της OLAF στην καταπολέμηση του φαινομένου είχε απτά αποτελέσματα καθώς το 2022 καταδικάστηκε εγκληματική ομάδα που αποτελούνταν από φυσικά και νομικά πρόσωπα, τα οποία διέμεναν σε διάφορα κράτη μέλη, με πυρήνα τη Γερμανία και νομιμοποιούσαν έσοδα από παράνομες δραστηριότητες. Η ομάδα δρούσε με τη λειτουργία ενός συστήματος φορολογικής απάτης επί των πωλήσεων, η οποία ουσιαστικά περιελάμβανε την επαναλαμβανόμενη κυκλοφορία νομισμάτων από λευκόχρυσο μέσω ίδιων εταιρειών. Η εν λόγω φορολογική ζημία από την εγκληματική δράση ανέρχονταν σε 33,7 εκατομμύρια ευρώ(Ευρωπαϊκή Εισαγγελία,2022).

Είναι χαρακτηριστικό πως οι Υπηρεσίες Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων(ΥΕΔΔΕ) της ΑΑΔΕ κατά το έτος 2023 ολοκλήρωσαν συνολικά 157 ελέγχους ΦΠΑ καλύπτοντας τον ετήσιο στόχο των 155 ερευνών, ενώ η εντοπισθείσα παραβατικότητα ανήλθε σε ποσοστό 79% έναντι στόχου 70%. Από τη διενέργεια των ανωτέρω ερευνών προέκυψαν 124 περιπτώσεις εντοπισμού εξαφανισμένων εμπόρων, οι οποίοι συνδέονται με την ενδοκοινοτική απάτη στον ΦΠΑ και ακολούθησε η διαδικασία απενεργοποίησης του κοινοτικού τους ΑΦΜ. Κατά το ίδιο έτος Τα προσδιορισθέντα διαφυγόντα έσοδα από τις περιπτώσεις εντοπισμού εξαφανισμένων εμπόρων ανήλθαν σε 22 εκατομμύρια ευρώ ενώ η παραβατικότητα ανήλθε στο 84,1%(ΑΑΔΕ,2023,σ.54). Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο των απολογιστικών εκθέσεων της ΑΑΔΕ σχετίζεται με την υψηλή παραβατικότητα που εντοπίζεται στο συγκεκριμένο είδος εγκλήματος, όπου προϊόντος του χρόνου και των γενόμενων ελέγχων παρουσιάζεται αύξηση της απάτης. Έτσι, το 2017 το ποσοστό της παραβατικότητας επί 126 ελέγχων ανήλθε στο 50,06%, το 2018 σε 57,2% επί 134 ελέγχων, το 2021 στο 85,8% επί 178 ελέγχων και το 2023 σε 84,1% επί 157 ελέγχων.

4.Η δράση και η αποτελεσματικότητα των Ελεγκτικών Σωμάτων της Δημόσιας Διοίκησης

4.1.Τα ελεγκτικά σώματα και η διαφθορά

Προτού γίνει αναφορά στον ρόλο και στην αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης είναι σημαντικό να ειπωθεί πως τα ελεγκτικά σώματα δεν έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος αλλά μέσω συντονισμένων δράσεων με το ΕΣΟΕΛ και την OLAF συμβάλλουν στην αποτροπή του. Ουσιαστικά, έχουν ως αποκλειστικό έργο την καταπολέμηση της διαφθοράς, η οποία όπως αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο αποτελεί θεμελιώδης έκφανση του οργανωμένου εγκλήματος. Εκ πρώτης όψεως μπορεί η αναφορά στη διαφθορά και στην προσπάθεια πρόληψης, περιορισμού και αποτροπής της από τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης να θεωρηθεί ότι δεν συνάδει με τη βασική θεματολογία της εργασίας, εντούτοις αποτελεί καταλυτικό παράγοντα στην προσπάθεια του αναγνώστη να κατανοήσει τη συμβολή του εκάστοτε σώματος στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Κοινό σημείο επαφής του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς δεν είναι άλλο παρά οι κρατικοί υπάλληλοι. Η διαφθορά θεωρείται σε παγκόσμιο επίπεδο μία πάγια πρακτική των μελών του οργανωμένου εγκλήματος και εν γένει των εγκληματικών οργανώσεων κατά τη διάρκεια τέλεσης των αξιόποινων πράξεων για την επίτευξη των επιδιώξεών τους. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύθηκε η σύνδεση της διαφθοράς με τα πολιτικά πρόσωπα, βάσει της θεωρίας του Merton(Παπαχαράλάμπους,2019,σ.140-141). Η διαφθορά δηλαδή εντοπίζεται στα υψηλά κλιμάκια της πολιτικής εξουσίας χωρίς ωστόσο να αποκλείεται και η προσέγγιση χαμηλόβαθμων στελεχών της δημόσιας διοίκησης, όπως αστυνομικοί, δικαστικοί υπάλληλοι, τελωνειακοί κλπ. Οι προαναφερθέντες κρατικοί λειτουργοί αποτελούν στελέχη υπηρεσιών και θεσμών, που αποκλειστική αρμοδιότητά τους είναι η τήρηση και εφαρμογή των κείμενων νομικών διατάξεων, φαίνεται να έχουν καταλυτική επίδραση στη διαμόρφωση της συμβιωτικής σχέσης μεταξύ διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος. Εντούτοις, η διαφθορά αποτελεί μια σημαντική δηλωτική παράμετρος της αδυναμίας ενός κράτους δικαίου να έχει αποτελεσματικούς μηχανισμούς και δικλίδες ασφαλείας, ώστε να μην επιτρέπει στο οργανωμένο έγκλημα να προσεγγίζει και να διεισδύει στον κρατικό μηχανισμό. Ουσιαστικά μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και του κράτους δικαίου υφίσταται συσχέτιση, καθώς τα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος

καταφεύγουν στη διαφθορά προκειμένου να μειώσουν τις πιθανότητες δώξής τους(Gonzalez-Ruiz, & Buscaglia,2002,σ.23-26).

Το αδύναμο κράτος δικαίου αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα που συμβάλει στην άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. Δημιουργούνται πρόσφορες συνθήκες για την ανάπτυξη και εδραίωση εγκληματικών δικτύων και οργανώσεων, διότι μειώνεται ο κίνδυνος παρεμπόδισης της αξιοποίησης δραστηριότητας, εξαιτίας της απουσίας αποτελεσματικής διακυβέρνησης, επαρκών κατασταλτικών μηχανισμών και χρηστής δημόσιας διοίκησης. Οι κρατικοί υπάλληλοι αποτελούν το σημείο επαφής του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς ενώ το οικονομικό όφελος αποτελεί την κύρια μεταβλητή διαφθοράς των δημοσίων υπαλλήλων. Υφίσταται, δηλαδή, αιτιώδης σχέση μεταξύ του επιπέδου των μισθών που καταβάλλονται στον δημόσιο τομέα και της διαφθοράς. Η ετήσια έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη διακυβέρνηση και την καταπολέμηση της διαφθοράς κατά το έτος 2007 επεσήμανε ότι η χαμηλή αμοιβή συμβάλλει στην εμφάνιση συμπεριφορών διαφθοράς στον δημόσιο τομέα, διότι οι αποδοχές των κρατικών λειτουργών δεν επαρκούν για να καλύψουν τις καθημερινές τους ανάγκες. Ωστόσο, επισημαίνει ότι το ζήτημα των μισθών δεν αποτελεί το μοναδικό παράγοντα διαφθοράς των δημοσίων υπαλλήλων αλλά αναφέρει και τη συνολικότερη ανάγκη καλλιέργειας διαφορετικής συμπεριφοράς και κουλτούρας στον δημόσιο τομέα(Μπλάτσος & Κατσιός,2022,σ.42).

Το οργανωμένο έγκλημα δε δεσμεύεται από ηθικές αρχές και αξίες ούτε υπακούει σε κανόνες δεοντολογίας. Ως εκ τούτου, η προσφυγή σε μεθόδους διαφθοράς κρατικών λειτουργών αποτελεί πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση των τελικών του επιδιώξεων. Ειδικότερα, όταν εγκληματικές οργανώσεις ανταγωνίζονται για την επικράτηση σε τομείς δράσεις που χαρακτηρίζονται μονοπώλια, το κίνητρο προσφυγής στη διαφθορά αυξάνεται(Gonzalez-Ruiz, & Buscaglia,2002,σ.25). Το οργανωμένο έγκλημα εστιάζει στη διαφθορά καθώς συνιστά μία συναλλαγή, η οποία λαμβάνει χώρα σε πλαίσιο αλληλοεξυπηρέτησης, όπου ενδιαφέρει τόσο η συμπεριφορά του διεφθαρμένου όσο και η δράση του διαφθορέα. Η ανάγκη κατανόησης του φαινομένου καθίσταται βαθύτερη όταν το διεφθαρμένο μέλος της συναλλαγής είναι πρόσωπο που εκπροσωπεί το δημόσιο τομέα ή λειτουργεί τελώντας δημόσιο λειτουργήμα. Οι εγκληματικές οργανώσεις δρουν ως οργανισμοί ή επιχειρήσεις που έχουν σκοπό το μονοπώλιο στον τομέα δράσης τους. Από αυτό

εξάγεται το συμπέρασμα πως η διαφθορά στα ανώτατα κλιμάκια εξουσίας ή κρατικών θέσεων είναι πιο χρήσιμη για τα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων σε σχέση με τη διαφθορά και τη δωροδοκία κατώτερων κρατικών λειτουργών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν επιδιώκεται η προσέγγιση των συγκεκριμένων. Επομένως, η προσέγγιση κρατικών υπαλλήλων ή αξιωματούχων με ισχύ και εξουσία θα αποτελέσει σε πρώτη φάση τον κύριο στόχο του οργανωμένου εγκλήματος (Μπλάτσος & Κατσιός, 2022, σ.45-46).

4.2. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της δράσης των ελεγκτικών σωμάτων

Από τα ανωτέρω αναδεικνύεται η σημασία της δράσης και της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέσα από το νομοθετικό ιδρυτικό πλαίσιο λειτουργίας αλλά και τις απολογιστικές εκθέσεις τους, που λαμβάνουν χώρα ως επί το πλείστον σε ετήσια βάση, αναδεικνύεται η σπουδαιότητά τους στην καταπολέμηση της διαφθοράς, των οικονομικών εγκλημάτων, που επιφέρουν ζημιά στο ελληνικό δημόσιο αλλά και της εξασφάλισης της ορθής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Έχοντας σαφή διαρθρωτική δομή, εκτελεστικούς και επιχειρησιακούς βραχίονες αλλά και στοχοθεσία, λειτουργούν ώστε να εντοπίσουν φαινόμενα διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση. Ακόμη, προβαίνουν σε ελέγχους ώστε να εντοπίσουν περιπτώσεις κατασπατάλησης και κακοδιαχείρισης δημόσιου χρήματος και αδιαφάνειας, καθώς και να προστατεύσουν το δημόσιο συμφέρον έναντι καταστάσεων, ιδιαίτερα στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων, που επιφέρουν τεράστια ζημιά στον Έλληνα φορολογούμενο. Σε πολλές περιπτώσεις η δράση και η αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών σωμάτων καθορίζεται από τον βαθμό συνεργασίας που αναπτύσσουν με τους πολίτες. Αυτό συμβαίνει καθώς τα περισσότερα σώματα διαθέτουν σε ηλεκτρονική μορφή συγκεκριμένες πλατφόρμες καταγγελιών και αναφορών, ώστε να καταγγέλλουν παράνομες υποθέσεις αλλά και παρατυπίες των ίδιων των ελεγκτικών μηχανισμών. Ο ρόλος δηλαδή που αναπτύσσουν τα ελεγκτικά σώματα είναι πολυεπίπεδος και καλύπτει όλο το φάσμα της διοικητικής ελληνικής πραγματικότητας. Επομένως, δημιουργείται ένα δίκτυο προστασίας αλλά και δικλίδες ασφάλειας για τον έλεγχο και την εποπτεία της δημόσιας διοίκησης (Βενετσανοπούλου, 2014, σ.52-54).

Τα ελεγκτικά σώματα έχουν τη δυνατότητα εντοπίζοντας εστίες διαφθοράς και παραπτώματων στο δημόσιο τομέα να παρεμβαίνουν αποφασιστικά. Ωστόσο, το εύρος και ο βαθμός παρέμβασης καθορίζεται από την ίδια την ιδρυτική νομοθεσία του εκάστοτε σώματος. Σε πολλές περιπτώσεις έχουν το δικαίωμα διερεύνησης της εκάστοτε υπόθεσης που αναλαμβάνουν, έκδοσης γνωμοδοτικών αποφάσεων καθώς και ποινών, π.χ. βεβαίωση προστίμων, χωρίς ωστόσο να έχουν τη δυνατότητα επιβολής τους. Αρμόδια όργανα για την έκδοση αμετακλήτων και οριστικών αποφάσεων παραμένουν τα ελληνικά δικαστήρια. Συναρτήσει των ανωτέρω, εξάγεται το συμπέρασμα ότι σε αρκετές περιπτώσεις ο ρόλος τους παραμένει γνωμοδοτικός χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έχουν και κατασταλτικό ρόλο, καθώς μέσα από τον εντοπισμό εστίων διαφθοράς στο δημόσιο τομέα και οικονομικών εγκλημάτων, λειτουργούν αποτρεπτικά. Επομένως, σε επίπεδο διοικητικής λειτουργίας θεωρούνται εκτελεστικοί μηχανισμοί, διότι ακριβώς η συλλογή στοιχείων και τεκμηρίων και η διαχείριση πληροφοριών συγκροτούν το απαραίτητο εκείνο πλαίσιο, το οποίο επιτρέπει στο εκάστοτε ελεγκτικό σώμα να παρακολουθεί την εξέλιξη της διοικητικής πραγματικότητας. Δε θα πρέπει να υποτιμηθεί η συνδρομή τους στην παροχή τεχνογνωσίας και εξειδικευμένων εργαλείων με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης(Φυτράκης,2010,σ.82-86 & Βενετσανοπούλου,2014,σ.46-47).

Εντούτοις, για να κρίνουμε την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης ως προς την αντιμετώπιση της διαφθοράς, που αποτελεί καταλύτη της δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, είναι απαραίτητο να αξιολογήσουμε παράγοντες που επηρεάζουν καθοριστικά το έργο τους. Η διάθεση πόρων και χρηματοδοτικών εργαλείων από την κεντρική διοίκηση συνιστά εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την αποδοτικότητά τους, η οποία αποτελεί έναν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα επιτυχίας των ελεγκτικών σωμάτων, καθώς συνδυάζει τη μεγιστοποίηση του αποτελέσματος συναρτήσει των διαθέσιμων οικονομικών πόρων(Καρκατσούλης,2004,σ.88-89).

Ωστόσο, η εξέταση και ανάλυση των στοιχείων που προκύπτουν από διεθνείς οργανισμούς καθώς και από τις απολογιστικές εκθέσεις των ελεγκτικών σωμάτων αποδεικνύουν εν τοις πράγμασι τον βαθμό αποτελεσματικότητάς τους. Με την παράθεση συγκεκριμένων στοιχείων αλλά και υποθέσεων είναι εφικτό να προκύψει μια συγκριτική ανάλυση σε σχέση με το ποσοστό διαφθοράς που υπήρχε προ ετών

καθώς και του συνόλου των υποθέσεων, τις οποίες τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης μπόρεσαν να εντοπίσουν. Είναι χαρακτηριστικό πως στον κάτωθι πίνακα αποτυπώνεται η βαθμολογία που λαμβάνει η Ελλάδα κατά τα έτη 2012 έως 2023 ως προς τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα, με κλίμακα αξιολόγησης από 0(υψηλό επίπεδο αντίληψης της διαφθοράς) έως 100(χαμηλό επίπεδο αντίληψης της διαφθοράς).

Πίνακας 1-Δείκτης Αντίληψης Διαφάνειας(CPI)-Πηγή:International Transparency Organization)

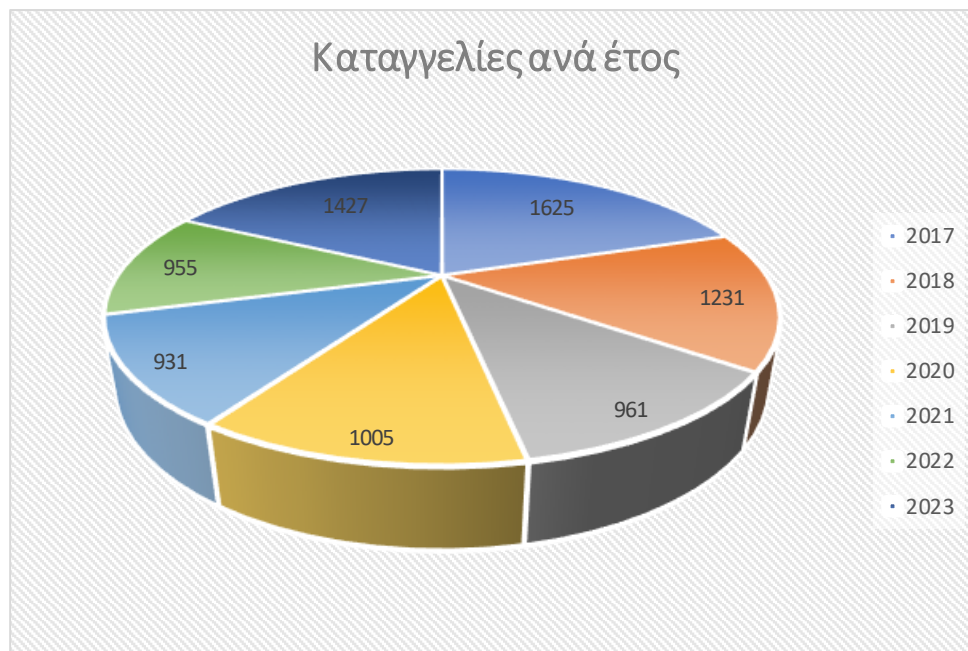
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
34	40	43	46	44	48	45	48	50	49	52	49

Αξίζει να σημειωθεί πως κατά το έτος 2012 ο δείκτης μέτρησης διαφάνειας στην Ελλάδα ήταν 34 και η κατάταξή της σε σύνολο 180 κρατών ήταν 94. Αντιστοίχως, κατά το έτος 2023 ο δείκτης διαφάνειας ήταν 49 και η κατάταξη της 49. Το 2022 οι αντίστοιχοι δείκτες ήταν 52 και 51. Από τα ανωτέρω εξάγεται το συμπέρασμα πως η Ελλάδα το 2023 έπεσε στην κατάταξη κατά τρεις θέσεις ενώ η υψηλή θέση που είχε καταλάβει η χώρα κατά το έτος 2012 σε σύνολο 180 κρατών σχετίζεται με την αποτελεσματική ή μη δράση των ελεγκτικών σωμάτων κατά το συγκεκριμένο έτος. Από το 2018 έως το 2022 η Ελλάδα παρουσίασε αξιοσημείωτη βελτίωση. Αυξάνοντας τη βαθμολογία της κατά 7 μονάδες, από 45 σε 52, και την κατάταξη της κατά 16 θέσεις, από 67 σε 51. Είναι χαρακτηριστικό πως κατά το έτος 2022 η Ελλάδα σημειώνει την υψηλότερη επίδοση της τελευταίας δεκαετίας ενώ βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο των 180 κρατών στη βαθμολογία που είναι το 43. Πράγματι, η αποτελεσματικότητα στην καταπολέμηση της διαφθοράς αρχίζει να παράγει αποτελέσματα από το 2013 και μετά όπου η Ελλάδα ακολουθεί ανοδική πορεία στον δείκτη μέτρησης διαφάνειας. Η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα σχετίζονται ακόμη σε μεγάλο βαθμό με τον αριθμό των υποθέσεων που το κάθε ελεγκτικό σώμα εντοπίζει και εξετάζει ενδελεχώς, γεγονός που φανερώνει πως με την πάροδο των ετών ο αριθμός των υποθέσεων είναι όλο και μεγαλύτερος.

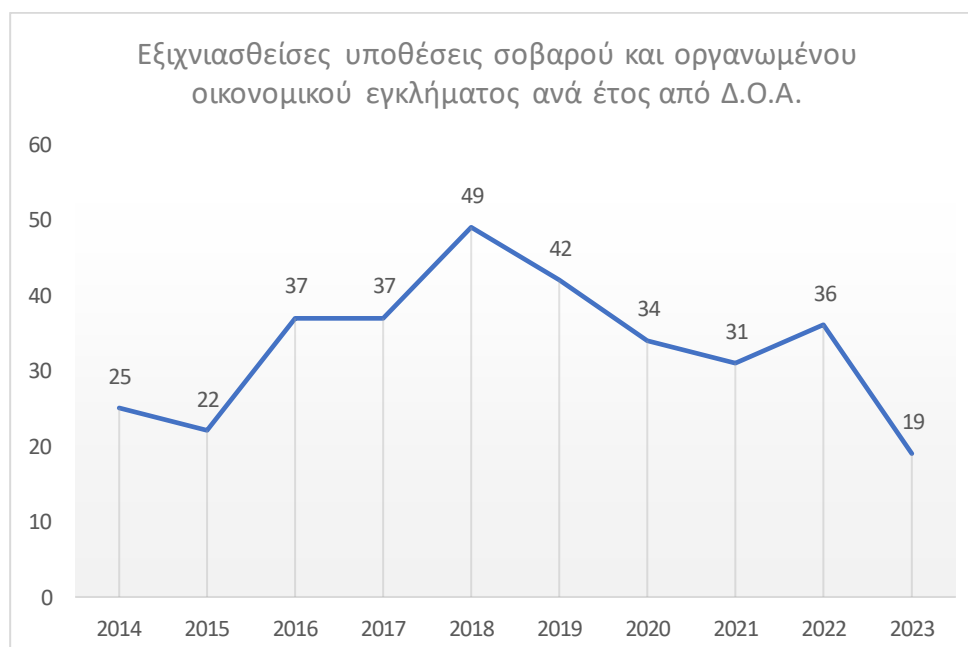
Το γεγονός ότι έχουν αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο δίκτυο συλλογής, επεξεργασίας και υποδοχής πληροφοριών, το οποίο σε μεγάλο βαθμό προέρχεται όχι

μόνο από τους υπαλλήλους και τις νέες μεθόδους και πρακτικές που εφαρμόζει η εκάστοτε υπηρεσία αλλά και από συνεχείς καταγγελίες από πολίτες. Στο κάτωθι γράφημα αποτυπώνεται η προοδευτική εξέλιξη των καταγγελιών ανά έτος στη Διεύθυνση Οικονομικού Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Πίνακας 2-Στοιχεία απολογιστικών εκθέσεων Δ.Ο.Α/ΕΛ.ΑΣ 2017-2023

Πίνακας 3-Στοιχεία απολογιστικών εκθέσεων Δ.Ο.Α. 2014-2023

Οι καταγγελίες που λαμβάνουν χώρα και συλλέγονται από τα αρμόδια τμήματα του εν λόγω ελεγκτικού σώματος, προωθούνται για διερεύνηση στα επιχειρησιακά τμήματα ή διαβιβάζονται στις αρμόδιες-κατά περίπτωση-αστυνομικές, εισαγγελικές ή άλλες υπηρεσίες. Η βελτιστοποίηση του τρόπου συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών αποτυπώνεται στη διατήρηση σε υψηλά επίπεδα των εισερχόμενων καταγγελιών, επιβεβαιώνοντας την εμπιστοσύνη τους στη συγκεκριμένη υπηρεσία. Είναι χαρακτηριστικό πως η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας εξάρθρωσε σημαντικές υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος που επέφεραν τεράστια ζημία στο ελληνικό δημόσιο. Τον Δεκέμβριο του 2023 εξάρθρωσε εγκληματική οργάνωση που διέπραττε κακουργηματικές απάτες σε βάρος του ΕΟΠΥΥ, μέσω εικονικών συνταγογραφήσεων ιατροτεχνολογικών υλικών. Για τον σκοπό της εγκληματικής δράσης της συγκεκριμένης οργάνωσης είχε διαμορφωθεί ένα δίκτυο εταιρειών εισαγωγής και παροχής προϊόντων, οι οποίες παρουσίαζαν εικονικές συνταγογραφήσεις, εκμεταλλευόμενες συμβάσεις που είχαν συνάψει με τον οργανισμό. Η συγκεκριμένη οργάνωση είχε αναπτύξει τη δομή και την οργάνωση των εταιρειών που χρησιμοποιούσαν καταφέροντας να συγκαλύπτουν την παράνομη δραστηριότητά τους εντάσσοντας την στο πλαίσιο νόμιμης λειτουργίας των επιχειρήσεων. Νομιμοποιούσαν τα έσοδα από την εγκληματική δράση μέσω συναλλαγών που τελούνταν μεταξύ εταιρειών της ίδιας της εγκληματικής οργάνωσης, τόσο στην ελληνική επικράτεια όσο και στο εξωτερικό. Στο τέλος οι συγκεκριμένες εταιρείες χρηματοδοτούσαν αθλητικό σύλλογο, ο οποίος ανήκει σε μέλος της ίδιας της οργάνωσης(ΔΟΕ,2023).

Αξίζει να σημειωθεί πως η καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος προβλέπεται στο νομικό πλαίσιο της εκάστοτε υπηρεσίας, όπως της Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας, αναφορικά με τα οικονομικά εγκλήματα που τελέστηκαν εις βάρος συμφερόντων του δημοσίου και της εθνικής οικονομίας. Από το 2014 έως το 2023 έλαβε χώρα ένας σημαντικός αριθμός εξιχνίασης υποθέσεων σοβαρού και οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος καθώς και πλήθος άλλων υποθέσεων, που σχετίζονται με εγκληματικές οργανώσεις και συμμορίες. Είναι σημαντικό ότι για την αξιολόγηση και ένταξη των υποθέσεων σε αυτή την κατηγορία ελήφθησαν υπ' όψιν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως:

- η παράβαση του άρθρου 187 του ποινικού κώδικα, το οποίο σχετίζεται με τη σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση

- η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες καθώς και η απόκρυψη τους
- η ιδιαίτερη μεθοδολογία δράσης(modus operandi)
- η μεγάλη ζημία που υπέστη το δημόσιο και εν γένει η εθνική οικονομία(Δ.Ο.Α.,2023,σ.54).

Οι υποθέσεις σχετίζονταν με τη διασπάθιση κοινοτικών κονδυλίων, υπερτιμολογήσεις ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού, παρεμπόριο καθώς και λαθρεμπόριο καυσίμων και τσιγάρων. Το οργανωμένο έγκλημα στον οικονομικό τομέα δεν περιορίζεται μόνο στα ανωτέρω εγκλήματα αλλά επεκτείνεται σε κακουργηματικές παραβάσεις που αφορούν την έκδοση εικονικών τιμολογίων, ενώ παρουσιάζονται και υποθέσεις, όπου εταιρείες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εξαπατούν ιδιώτες εισπράττοντας μεγάλα χρηματικά ποσά, με το πρόσχημα κατασκευής φωτοβολταϊκών πάρκων(Δ.Ο.Α,2014,σ.34). Η δράση των ελεγκτικών σωμάτων περιορίζει σε σημαντικό βαθμό την οικονομική ζημία που υφίσταται το δημόσιο από εγκληματικές οργανώσεις. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση εξάρθρωσης εγκληματικής οργάνωσης με φορολογική απάτη, όπου η λεία της ήταν 15 εκατομμύρια ευρώ ενώ η φοροαποφυγή και η ζημία που υπέστη το δημόσιο από μη καταβολή φόρων προσέγγισε τα 70 εκατομμύρια ευρώ. Η αστυνομική επιχείρηση, η οποία έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο του 2023, οδήγησε στη σύλληψη 11 ατόμων, μέλη της εγκληματικής οργάνωσης, 3 εκ των οποίων είχαν αρχηγικό ρόλο. Για την επίτευξη του σκοπού της χρησιμοποιούσε σύγχρονες πρακτικές και μεθόδους, με δημιουργία εικονικών εταιρειών αλλά και χρήση ΑΦΜ αλλά και άνοιγμα εταιρικών τραπεζικών λογαριασμών(Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας,2023).

Επίσης, η αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών σωμάτων αποδεικνύεται από την ευρύτερη δράση που αναπτύσσουν στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Είναι χαρακτηριστικό πως η υπηρεσία εσωτερικών υποθέσεων της ελληνικής αστυνομίας κατά το έτος 2019 εξάρθρωσε εγκληματική οργάνωση που αποτελούνταν από υπαλλήλους της Διεύθυνσης Μεταφορών και δραστηριοποιούνταν στην έκδοση αδειών οδήγησης, πιστοποιητικών επαγγελματικής ικανότητας και πιστοποιητικών επαγγελματικής επάρκειας με επιδίωξη τον προσπορισμό παράνομου κέρδους. Το οικονομικό όφελος ανέρχονταν στα 500€ για κάθε άτομο που συμμετείχε ενώ για την εξάρθρωση της απαιτήθηκε

πολύμηνη παρακολούθηση αλλά και αξιοποίηση ευρύτερων πληροφοριών καθώς και άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών(ΥΕΥΣΑ,2020,σ.85).

4.1.Περίπτωση μελέτης-Γενική Διεύθυνση Σ.Δ.Ο.Ε.

Η συμβολή της Γενικής Διεύθυνσης του ΣΔΟΕ είναι καταλυτική στο πλαίσιο λειτουργίας του ΕΣΟΕΛ καθώς είναι σε θέση να διερευνά υποθέσεις, που σχετίζονται με νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και οικονομικά εγκλήματα εις βάρος του δημοσίου. Η γενικότερη αναβάθμιση των λειτουργικών υποδομών και των συστημάτων του εν λόγω σώματος και η δημιουργία ενός αξιόπιστου δικτύου αποδοχής καταγγελιών έχει συμβάλει στην ταχύτερη διερεύνηση υποθέσεων. Είναι χαρακτηριστικό πως κατά το έτος 2022 έγιναν στο συγκεκριμένο ελεγκτικό σώμα 4298 καταγγελίες. Η συμβολή του στην καταπολέμηση του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος είναι καίρια τόσο όσον αφορά το λαθρεμπόριο καυσίμων όσο και τη διακίνηση παρανόμων προϊόντων. Κατά το έτος 2022 συνέβαλε στον εντοπισμό και στην εξάρθρωση κυκλώματος εταιρειών εμπορίας και πρατηρίου λιανικής πώλησης καυσίμων, όπου εντοπίστηκε μεγάλη φοροδιαφυγή και κατέληξε στην επιβολή 88 εκατομμυρίων ευρώ προστίμων ενώ κατέσχεσε σε άλλη επιχείρηση λαθραία καπνικά προϊόντα, όπου το σύνολο των διαφυγόντων δασμών και φόρων ανερχόταν σε ύψους 900.000€. Η εν λόγω εγκληματική οργάνωση αποτελούνταν από τρία άτομα(ΕΣΟΕΛ,2022,σ.30-31).

Ακόμη, καθοριστική συμβολή στον έλεγχο των συμβάσεων που συνήφθησαν κατά το ίδιο έτος μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και ιδιωτικών εταιρειών, με σκοπό τη διαχείριση ευρωπαϊκών και εθνικών κονδυλίων σχετικά με τη σίτιση μεταναστών στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης. Η συμβολή του ΣΔΟΕ στην εξέταση των διαγωνιστικών διαδικασιών ανάθεσης, στην παραποίηση στοιχείων και στην ακριβή υλοποίηση της σύμβασης με βάση τα προβλεπόμενα του νομικού πλαισίου συνέβαλε στην εξάρθρωση νομιμοποίησης παράνομων εσόδων ύψους 700.000€. Η απάτη αφορούσε το ελληνικό δημόσιο ενώ η συμβολή της ευρωπαϊκής υπηρεσίας καταπολέμησης της απάτης και των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών ήταν καθοριστική(ΕΣΟΕΛ,2022,σ.31).

5.Δημόσιες συμβάσεις και Οργανωμένο Έγκλημα

Βασική υποχρέωση των κρατών βάσει του Ενωσιακού Δικαίου είναι η αμερόληπτη διεξαγωγή δημοσίων διαγωνιστικών διαδικασιών με απόλυτη διαφάνεια

και λογοδοσία. Οι συμμετέχοντες στους διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων πρέπει να πληρούν τους όρους της εκάστοτε διαγωνιστικής διαδικασίας χωρίς να παρεκκλίνουν από τα ορισθέντα του εκάστοτε διαγωνισμού. Τα κράτη οφείλουν να εφαρμόζουν τις αρχές της ίσης μεταχείρισης προς όλους τους συμμετέχοντες, μέσω της έγκαιρης δημοσιοποίησης των όρων και των προϋποθέσεων, προκειμένου να εξασφαλίζεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός κατά τη διαδικασία ανάθεσης. Επομένως, η διαφάνεια, η ίση μεταχείριση των συμμετεχόντων στον διαγωνισμό και η τήρηση της αρχής της αμεροληψίας αποτελούν το θεμέλιο λίθο του κάθε διαγωνισμού και πρέπει να καλύπτουν κάθε δημόσια σύμβαση έργου, προμήθειας υλικού και παροχής υπηρεσίας, από το προσυμβατικό στάδιο μέχρι την ολοκλήρωση της σύμβασης και παράδοσης του έργου(Ράικος,2019,σ.182,185).

Το μεγάλο οικονομικό διακύβευμα από τις εκάστοτε διαγωνιστικές διαδικασίες καθώς και η πολυπλοκότητα πολλών δημοσίων συμβάσεων δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για φαινόμενα διαφθοράς. Έτσι, ο εθνικός νομοθέτης έχει προβλέψει ένα νομικό πλαίσιο προληπτικού ελέγχου από συγκεκριμένο δικαστικό όργανο ώστε να τηρείται η διαφάνεια και η νομιμότητα(Ράικος,2019,σ.542-544). Είναι χαρακτηριστικό πως σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ, «Preventing Corruption in Public Sector», οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν μια παγκόσμια επιχείρηση η οποία ανέρχεται στο ύψος των 4,2 τρισεκατομμυρίων ευρώ. Το άμεσο κόστος της διαφθοράς στις δημόσιες συμβάσεις σχετίζεται με την απώλεια μεγάλων κεφαλαίων, υψηλών εξόδων αλλά και παροχής χαμηλής ποιότητας αγαθών και υπηρεσιών. Σε γενικές γραμμές είναι δύσκολο να υπολογιστεί ακριβώς το κόστος της διαφθοράς στις δημόσιες συμβάσεις εξαιτίας ακριβώς της πολυπλοκότητας των διαγωνιστικών διαδικασιών, υπολογίζεται ωστόσο στο 10-30% της επένδυσης(ΟΟΣΑ,2016,σ.5,7).

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο δραστηριοποίησης του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος, καθώς η ύπαρξη αρκετών κενών στη νομοθεσία, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, δημιουργεί το κατάλληλο υπόβαθρο για πρακτικές διαφθοράς. Είναι χαρακτηριστικό πως οι πρόσθετες δαπάνες σε συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτικών εταιρειών και οι υπερκοστολογήσεις μπορεί να κυμαίνονται σε ποσοστό κοντά στο 20%. Δεν είναι δε λίγες οι περιπτώσεις όπου στο συνολικό κόστος της σύμβασης το συγκεκριμένο ποσοστό μπορεί να ανέλθει στο 50%(OLAF,2020). Σε μεγάλο βαθμό το οικονομικό

έγκλημα που αναπτύσσεται στις δημόσιες συμβάσεις και οδηγεί σε φαινόμενα διαφθοράς του δημόσιου τομέα σχετίζεται με εγκλήματα του λευκού περιλαίμιου αλλά και με εταιρικά εγκλήματα, όπου επιφανείς προσωπικότητες μεγάλων εταιρειών, διεισδύουν στο δημόσιο τομέα αλλά και σε πολιτικούς αξιωματούχους με σκοπό τον χρηματισμό και τη δωροδοκία για την ανάληψη δημοσίων συμβάσεων μεγάλου οικονομικού αντικρίσματος. Έτσι, το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα καταφέρνει να διεισδύει στις δομικές αδυναμίες του κράτους αλλά και να εκμεταλλεύεται την ίδια την πολυπλοκότητα των δημόσιων διαγωνιστικών διαδικασιών. Με αυτό τον τρόπο αναπτύσσεται μια συμβιωτική σχέση μεταξύ της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας και των εγκληματικών οργανώσεων. Ουσιαστικά, υφίσταται μέσα σε αυτό το πλαίσιο σχέσης που αναπτύσσεται καθεστώς ανταλλαγής, αμοιβαίας επιχειρηματικής προώθησης και αμοιβαίας παροχής υπηρεσιών(Ruggiero,1997,σ.28).

Ουσιαστικά, οι πρακτικές διαφθοράς εντοπίζονται ως επί το πλείστον στις δημόσιες συμβάσεις κατά τη φάση της ανάθεσης του έργου στον εκάστοτε ανάδοχο, όπου στελέχη εταιρειών που συμμετέχουν στη διαγωνιστική διαδικασία επιχειρούν να προσεγγίσουν κρατικούς αξιωματούχους και με πολιτική διαμεσολάβηση να πετύχουν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Αξίζει να σημειωθεί πως η αναποτελεσματικότητα, η ανεπάρκεια των ελεγκτικών μηχανισμών και κυρίως η απουσία σύγχρονων και ακεραίων τεχνικών υπηρεσιών συμβάλλουν στην ενίσχυση της επιρροής των παραγόντων που μεσολαβούν μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των εγκληματικών οργανώσεων. Είθισται, το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα να διεισδύει με φαινομενικά νόμιμες διαδικασίες στις δημόσιες διαγωνιστικές διαδικασίες, χρησιμοποιώντας εικονικές εταιρείες μέσω των οποίων δωροδοκούν κρατικούς αξιωματούχους, με απώτερο σκοπό να κριθούν ανάδοχοι. Μέσω της παράνομης εγκληματικής δραστηριότητας ξεπλένεται βρώμικο χρήμα, το οποίο υψηλόβαθμα στελέχη εταιρειών χρησιμοποιούν για να προσεγγίσουν κρατικούς αξιωματούχους(Ράικος,2019,σ.542-544).

Το μεγάλο οικονομικό διακύβευμα κατατάσσει τις δημόσιες συμβάσεις στο πεδίο εκείνο, όπου υφίσταται υψηλός κίνδυνος διαφθοράς, ιδιαίτερα αν υπάρχει και μία ασθενής διακυβέρνηση με αδύναμους μηχανισμούς ελέγχου και λογοδοσίας. Η απουσία κράτους δικαίου δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού καθώς και το υπόβαθρο για φαινόμενα διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, ιδιαιτέρως από τη στιγμή

που αλληλεπιδρά ο δημόσιος με τον ιδιωτικό τομέα. Είναι χαρακτηριστικό πως το ζήτημα των δημοσίων συμβάσεων και οι συνθήκες για οικονομικά εγκλήματα εις βάρος του δημοσίου που δημιουργούνται, δημιουργούν ζητήματα, τόσο σε εγχώριο και όσο και παγκόσμιο επίπεδο. Μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες κατά τη συναλλαγή τους με το δημόσιο και την ανάληψη δημοσίων συμβάσεων λειτουργούν με όρους οικονομικού οργανωμένου εγκλήματος, καθώς εφαρμόζουν αθέμιτες πρακτικές για να κερδίσουν τους διαγωνισμούς(ΟΑΣΑ,2016,σ.6-7).

6.Διεθνείς πρακτικές για την αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος

Από την έως τώρα ανάλυση της υπόστασης του οργανωμένου εγκλήματος γίνεται κατανοητό πως εξαιτίας του πολύπλοκου τρόπου δράσης και της πολυσχιδούς φύσης του, παρουσιάζονται σημαντικές δυσκολίες στην αντιμετώπισή του. Ουσιαστικά, δεν αρκεί η λήψη ενός μέτρου ή μίας νομοθετικής πρωτοβουλίας σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο για την οριστική αντιμετώπιση. Η διασυνωριακή και διεθνική του δραστηριοποίηση απαιτεί τη συνεργασία πολλών κρατών, φορέων και διεθνών οργανισμών ώστε να υπάρξουν τα βέλτιστα αποτελέσματα. Ακόμη, η δράση του στην γκρίζα ζώνη μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας καθώς και η διαπλοκή και η στενή σχέση που αναπτύσσει για να πετύχει τις επιδιώξεις του με σημαίνοντα πρόσωπα του οικονομικού και πολιτικού γίνεσθαι απαιτεί την υιοθέτηση νέων πρακτικών αλλά και πολλών δικλείδων ασφαλείας, ώστε να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο για την εξάλειψή του.

Έτσι, έχουν ληφθεί σειρά νομοθετικών και επιχειρησιακών πρωτοβουλιών καθώς και πρωτοβουλίες σε επίπεδο αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με σκοπό τον περιορισμό της δράσης του. Μεταξύ των κρατών έχει ληφθεί σε διεθνές επίπεδο πρωτοβουλία για αμοιβαία δικαστική συνδρομή καθώς και για συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Αποτελεί μια απαραίτητη πρωτοβουλία για τη συντονισμένη αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και σχετίζεται με κάθε διαδικασία των δικαστικών αρχών των κρατών που θα διευκολύνει την ανταλλαγή στοιχείων για την καταδίκη εγκληματικών οργανώσεων. Η κοινοποίηση δικαστικών εγγράφων, οι κατασχέσεις και οι δεσμεύσεις περιουσιακών στοιχείων και χρηματικών ποσών, η παροχή πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων, η λήψη καταθέσεων, αποτελούν μερικά από τα μέτρα σε

πρακτικό επίπεδο που λαμβάνονται για τη διευκόλυνση των δικαστικών αρχών των εθνικών κρατών. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η διεθνής πρωτοβουλία, η οποία ενισχύει τη διεθνή συνεργασία σε ποινικό επίπεδο, με την επιφύλαξη των επιμέρους περιορισμών της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας, βάσει της οποίας τα κράτη υιοθετούν ειδικές ανακριτικές μεθόδους με σκοπό να ερευνήσουν αξιόποινες πράξεις του οργανωμένου εγκλήματος(Ριζάβα,2011,σ.260-261). Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί πως, δεδομένης της σύνδεσης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, το 2003 υπεγράφη η Σύμβαση κατά της διαφθοράς στο Μεξικό. Βάσει αυτής της σύμβασης τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν υιοθετήσει και αναπτύξει μια παγκόσμια στρατηγική με σκοπό την καταπολέμηση της διαφθοράς, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο δράσης του οργανωμένου εγκλήματος. Συνιστά ένα δεσμευτικό από νομικής φύσεως κείμενο, το οποίο η Ελλάδα επικύρωσε το 2008(Ριζάβα,2011,σ.263).

Σε διεθνές επίπεδο δραστηριοποιείται η Ειδική Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης(Financial Action Task Force-FATF), που αποτελεί ένα διεθνή οργανισμό με στόχο την υιοθέτηση προτύπων και την προώθηση αποτελεσματικών πρακτικών σε νομικό, ρυθμιστικό και επιχειρησιακό επίπεδο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος καθώς επίσης και των δράσεων που σχετίζονται με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας αλλά και γενικότερα απειλές για το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα. Η συνεισφορά του εν λόγω διακυβερνητικού οργανισμού εδράζεται στη δημιουργία διεθνών προτύπων, βάσει των οποίων δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη λήψη εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών μεταρρυθμίσεων, που σκοπό έχουν την αποτροπή δράσεων του οργανωμένου εγκλήματος. Μέσω των συγκεκριμένων προτύπων προωθούνται πολιτικές που καταπολεμούν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αλλά και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας(FATF,2018,σ.29,32).

Ακόμη, σε διεθνές επίπεδο υφίσταται η Interpol, η οποία αποτελεί τον αρχαιότερο και μεγαλύτερο διεθνή οργανισμό αστυνομικής συνεργασίας, καθώς αριθμεί 188 χώρες-μέλη. Συστήθηκε το 1923, με σκοπό να διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία των εθνικών αστυνομικών αρχών και να υποστηρίζει όλες τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες που έχουν ως αποστολή την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος. Οι δράσεις της Interpol υλοποιούνται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών, σεβόμενες απόλυτα την καθολική διακήρυξη των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απέχοντας παντελώς από οποιαδήποτε ανάμειξη σε υποθέσεις πολιτικού, στρατιωτικού, θρησκευτικού ή φυλετικού χαρακτήρα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο εκτός από την OLAF, που αναλύθηκε σε προγενέστερο κεφάλαιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει σειρά πρωτοβουλιών σε πολλαπλά επίπεδα για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι πρωτοβουλίες αυτές συνθέτουν ένα δίκτυο πρόληψης και καταστολής του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς και των εγκλημάτων εις βάρος της οικονομίας. Σε επίπεδο δικονομικό και δικαστικό το 2002 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης, γνωστή ως Eurojust, η οποία αποτελεί ένα ανεξάρτητο σώμα από εθνικούς δικαστές, εισαγγελείς και αξιωματικούς των ανακριτικών αρχών. Βασικό αντικείμενο αποτελεί ο συντονισμός των δικαστικών αρχών των κρατών μελών με σκοπό την αντιμετώπιση σε ποινικό επίπεδο των εγκλημάτων (Eur-lex 63,2002). Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (άρθρο 85) ο θεσμικός ρόλος του εν λόγω σώματος αναβαθμίστηκε καθώς ανέλαβε ρόλο συντονιστικό μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, της Europol και της OLAF. Ενδεικτικό του σπουδαίου ρόλου που έχει αναλάβει αποτελεί το γεγονός ότι από το 2018 χειρίζεται περίπου 3300 υποθέσεις, με κύριο αντικείμενο οι υποθέσεις που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και υποθέσεις απάτης (Eurojust,2018,σ.2-3). Η σημασία είναι καταλυτική για τον συντονισμό των δράσεων των δικαστικών και των διωκτικών αρχών αλλά και για την κατάρτιση συγκεκριμένων επιχειρησιακών σχεδίων, με βάση τις πολιτικές προτεραιότητες που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση και σχετίζονται ως επί το πλείστον με το οργανωμένο έγκλημα αλλά και την τρομοκρατία.

Στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισαβόνας για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος λειτουργίας της ευρωπαϊκής δικαστικής αρχής δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO), ως αρμόδιας αρχής για την αναζήτηση, δίωξη και παραπομπή στη δικαιοσύνη ατόμων που έχουν τελέσει αξιόποινες πράξεις και αδικήματα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και κρατών μελών. Η λειτουργία της ως αυτόνομου οργάνου παρέχει τη δυνατότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταπολέμησης εγκληματικών οργανώσεων που σχετίζονται με οικονομικά εγκλήματα. Βασικές αρμοδιότητες του εν λόγω οργάνου είναι η δίωξη εγκλημάτων που σχετίζονται με την απάτη, τη διαφθορά, τη διασπάθιση κοινοτικών κονδυλίων αλλά και εγκλήματα εις βάρος του κοινοτικού

προϋπολογισμού(Eur-lex,L283/1,2017). Ακόμη, ψηφίστηκε ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, με σκοπό τη σύλληψη και παράδοση εγκληματιών σε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας κατέστη εφικτή η άμεση δίωξη και σύλληψη εγκληματιών που σχετίζονται με την τρομοκρατία και το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα καθώς ετέθησαν περιορισμοί στην επιλογή των εγκληματιών να εκμεταλλεύονται τις διαφορετικές δικονομικές νομοθεσίες των κρατών μελών και να ευνοούνται από αντιφατικές ή ευνοϊκές διατάξεις. Αντικαταστάθηκε εν ολίγοις η χρονοβόρα διαδικασία της δικαστικής απόφασης, η οποία καθυστέρουσε την παράδοση συλληφθέντος ατόμου στο ενδιαφερόμενο κράτος(Συμεωνίδου-Καστανίδου,2007,σ.153).

Σημαντικό επίσης στοιχείο στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος αποτέλεσε η υπογραφή της Συνθήκης του Prum, τον Μάιο του 2005, από το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και την Αυστρία. Αφορμή για τη σύναψη της συνθήκης αποτέλεσε η αύξηση των διασυνοριακών και διεθνικών εγκλημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η αδυναμία και η ύπαρξη κενών σε νομοθετικό και επιχειρησιακό επίπεδο για την αντιμετώπιση αυτής της νέας μορφής εγκληματικότητας, η οποία ξεπερνούσε τις δυνατότητες του ενός κράτους και απαιτούσε συνεργασία. Με τη συμφωνία αυτή δημιουργήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη βάση δεδομένων, η οποία περιελάμβανε αναλύσεις γενετικού υλικού(δακτυλικά αποτυπώματα,DNA), ώστε με έναν αυτοματοποιημένο και άμεσο τρόπο, χωρίς να παραβιάζεται το ευρωπαϊκό κεκτημένο, να παρέχεται η δυνατότητα άμεσης ταυτοποίησης στοιχείων και αναζήτησης ατόμων(Συμεωνίδου-Καστανίδου,2007,σ.4-6).

7.Η αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος στην ελληνική πραγματικότητα

Στην ελληνική έννομη τάξη έχουν υπάρξει πρόνοιες για την αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος τόσο σε νομοθετικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Σε επίπεδο νομοθετικής αντιμετώπισης με τον Ν2928/2001 έγινε η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια ποινικής τυποποίησης του οργανωμένου εγκλήματος και τον προσδιορισμό συγκεκριμένων στοιχείων και κριτηρίων βάσει των οποίων ένα έγκλημα μπορεί να χαρακτηριστεί ως τέτοιο. Με την εισαγωγή του άρθρου 187ΠΚ υπήρξε προσπάθεια δημιουργίας μιας ενιαίας και ολοκληρωμένης ρύθμισης για την

αντιμετώπιση των εγκληματικών οργανώσεων(Χλούπης,2020,σ.537). Ακόμη, εξαιτίας της πολυπλοκότητας του συγκεκριμένου εγκλήματος έχουν υπάρξει οι αναγκαίες ρυθμίσεις σε ειδικούς ποινικούς νόμους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν κρίσιμες και καθοριστικές πτυχές της δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες σχετίζονται με οικονομικές δραστηριότητες και προσπορισμό εσόδων. Έτσι, με τον Ν.3691/2008 τυποποιήθηκε η αξιόποινη πράξη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ενσωματώνοντας στην ελληνική έννομη τάξη την κοινοτική οδηγία 2005/60/EK για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος(ΦΕΚ Α' 166/5-8-2008).

Η σημασία της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεικνύεται από την προτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου με την οδηγία 2018/16 73 της 23^{ης} Οκτωβρίου 2018, βάσει της οποίας ζητούν από τα κράτη μέλη, κατ' επέκταση και την Ελλάδα, να λάβουν πρόσθετα μέτρα αλλά και να εντείνουν τη διεθνή συνεργασία και τον συντονισμό, ώστε να αντιμετωπιστεί το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο αποτελεί από τα σημαντικότερα προβλήματα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, εκτός από την υιοθέτηση πρόσθετων νομοθετικών μέτρων και την εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με τους κανονισμούς και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα έχει αναπτύξει το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο κατά της Διαφθοράς. Συνιστά ένα εργαλείο δυναμικής φύσεως με τετραετή ορίζοντα, το οποίο προβλέπει τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση δράσεων σε όλους τους τομείς της δημόσιας διοίκησης και σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα για την καταπολέμηση της διαφθοράς(ΕΑΔ,2022,σ.4663).

Βάσει αυτού του στρατηγικού σχεδιασμού η ελληνική κυβέρνηση υλοποιεί emblematic παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, την ψηφιοποίηση των διαδικασιών καθώς και στοχευμένες και συνεκτικές δράσεις με σκοπό την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Οι στρατηγικοί στόχοι αφορούν την καταπολέμηση και τον έλεγχο των φαινομένων διαφθοράς με την αναβάθμιση του ελεγκτικού έργου για την αντιμετώπιση των φαινομένων απάτης. Ακόμη, έμφαση δίνεται στην πρόληψη και την ευαισθητοποίηση, γεγονός που επιτυγχάνεται με την ενίσχυση της ακεραιότητας, της λογοδοσίας και της διαφάνειας σε κάθε διαδικασία αλλά και τη συστηματική ενημέρωση των πολιτών, ώστε να γίνονται κοινωνοί αυτής της προσπάθειας. Η αξιοποίηση των ψηφιακών υποδομών, η ανάπτυξη ενός

σύγχρονου συστήματος δημόσιας ακεραιότητας και η προώθηση της διαλειτουργικότητας και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελούν καθοριστικά στοιχεία στην προσπάθεια αντιμετώπισης της διαφθοράς και της απάτης και κατ' επέκταση στην αποτροπή των δράσεων του οργανωμένου εγκλήματος. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας σε συνεργασία με τον ΕΣΟΕΛ αναλαμβάνουν τις απαραίτητες πρωτοβουλίες σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο ώστε μέσα από τον συντονισμό αρμόδιων φορέων και συναρμόδιων υπηρεσιών και ελεγκτικών σωμάτων να δημιουργείται ένα ολοκληρωμένο δίκτυ πρόληψης και καταστολής των φαινομένων διαφθοράς και απάτης αλλά και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες(ΕΑΔ,2022,σ.4666-4667).

Προς την κατεύθυνση αυτή αλλά και για την καλύτερη αντιμετώπιση των φαινομένων διαφθοράς και απάτης καθώς και του οργανωμένου εγκλήματος απαιτείται η συνεχής εγρήγορση του ελεγκτικού μηχανισμού, υιοθέτηση των βέλτιστων πρακτικών που προτείνουν διεθνείς οργανισμοί αλλά και η εναρμόνιση του εθνικού με το κοινοτικό δίκαιο. Ακόμη, η στενή συνεργασία των ελληνικών αρχών με τις ευρωπαϊκές αλλά και διεθνείς υπηρεσίες και η χρήση σύγχρονων πληροφοριακών συστημάτων καθώς και η πρόσβαση σε αυτά σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για τον περιορισμό του οργανωμένου εγκλήματος.

8.Συμπεράσματα

Μέσω της παρούσης διπλωματικής εργασίας επιδιώκεται η διερεύνηση της συμβολής των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης στην αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος στην ελληνική πραγματικότητα. Από την ανάλυση της εγκληματολογικής θεωρίας του οργανωμένου εγκλήματος αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης ότι αποτελεί ένα ιδιαίτερα περίπλοκο ποινικό φαινόμενο. Η πολυσχιδής δε φύση του καθιστά εξαιρετικά δύσκολο τον σαφή προσδιορισμό της έννοιας του Οργανωμένου Εγκλήματος. Κατ' επέκταση και η αντιμετώπισή του αποτελεί μία εξαιρετικά δύσκολη εξίσωση τόσο για την ελληνική όσο και την παγκόσμια κοινότητα. Ωστόσο, μέσα από την προσέγγιση πτυχών και εκφάνσεων της συγκεκριμένης έννοιας είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία έτσι ώστε να προβούμε σε κατάλληλες ενέργειες και δράσεις για την καταπολέμησή του. Επομένως, καθίσταται απαραίτητη η προσέγγιση του

οργανωμένου εγκλήματος μέσα από τις εγκληματολογικές θεωρίες, ώστε να αντιληφθεί κάποιος την υπόσταση και για την ιδιαίτερη δομή των εγκληματικών οργανώσεων.

Καταλυτικό στοιχείο της φύσης αλλά και του τρόπου δράσης και λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων αποτελεί η διαφθορά, καθώς μέσω αυτής είναι σε θέση να επιτύχουν τις επιδιώξεις τους που σχετίζονται με τον προσπορισμό κέρδους. Η διείσδυση δηλαδή στον κρατικό μηχανισμό, είτε αυτό αφορά σε υψηλόβαθμα στελέχη ή στελέχη χαμηλότερων βαθμίδων του διοικητικού μηχανισμού, συνιστά ένα θεμελιώδες στοιχείο της δράσης των εγκληματικών οργανώσεων, με σκοπό είτε την εξασφάλιση της συμμετοχής των κρατικών υπαλλήλων στις παράνομες δραστηριότητες είτε τη ανοχή τους. Παράλληλα, το οργανωμένο έγκλημα σχετίζεται και με τα εγκλήματα του λευκού περιλαίμιου, όπου ανώτατα στελέχη ιδιωτικών εταιρειών κατά τη συναλλαγή ή τη συνεργασία με το δημόσιο και ιδιαίτερα κατά τη διαγωνιστική διαδικασία δημοσίων συμβάσεων επιχειρούν να διαφθείρουν ανώτατους κρατικούς αξιωματούχους, κυρίως πολιτικά στελέχη κυβερνήσεων, ώστε να κηρυχθούν ανάδοχοι των έργων. Το τελευταίο είδος εγκλήματος συνιστά μία ιδιαίτερη μορφή του Οργανωμένου Εγκλήματος με ιδιαίτερες πτυχές, προεκτάσεις και συνέπειες στον κοινωνικό ιστό αλλά και στην οικονομία.

Στο σημείο αυτό καθίσταται αντιληπτή η σημασία της ύπαρξης ενός κράτους δικαίου με χρηστή διοίκηση, όπου τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης αλλά και γενικότερα φορείς και ελεγκτικοί μηχανισμοί θα λειτουργούν ώστε να προλαμβάνουν αλλά και να καταπολεμούν την εκδήλωση τέτοιων φαινομένων, που οι συνέπειές τους διαχέονται στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό. Αξίζει να σημειωθεί πως τα ελεγκτικά σώματα της δημόσιας διοίκησης δεν έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος αλλά εστιάζουν στην πρόληψη και αντιμετώπιση της διαφθοράς, που αποτελεί ένα οργανικό και αναπόσπαστο στοιχείο του οργανωμένου εγκλήματος. Γι' αυτό εξάλλου και ένα μέρος της εργασίας απασχόλησε η ανάλυση των σχέσεων του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, ώστε να είναι σε θέση ο αναγνώστης της παρούσης διπλωματικής να αντιληφθεί πως για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος προέχει η καταπολέμηση της διαφθοράς.

Ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η θεσμική και οικονομική στήριξη των ελεγκτικών σωμάτων και η κατοχύρωση της ανεμπόδιστης και αμερόληπτης λειτουργίας τους αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική δράση τους. Ωστόσο, εκτός από την κατοχύρωση των προϋποθέσεων στην ελληνική έννομη τάξη, ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία τους, καθοριστικό στοιχείο αποτελεί η εξασφάλιση της διακρατικής συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η διασυνοριακή και διακρατική δράση του Οργανωμένου Εγκλήματος, όπως επισημάνθηκε στα προγενέστερα κεφάλαια, απαιτεί τη συνεργασία και τον συντονισμό των ελληνικών ελεγκτικών σωμάτων με αντίστοιχες υπηρεσίες και αρχές του εξωτερικού. Επομένως, ο εσωτερικός συντονισμός των δράσεων των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης μέσω του ΕΣΟΕΛ και η συνεχής επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών με το εξωτερικό και διεθνείς οργανισμούς εξασφαλίζουν τις συνθήκες εκείνες για την αποτροπή της δράσης του Οργανωμένου Εγκλήματος. Επιπροσθέτως, η συνεργασία των ελληνικών ελεγκτικών μηχανισμών με φορείς και οργανισμούς του εξωτερικού συμβάλλει στην υιοθέτηση στη ελληνική δημόσια διοίκηση βέλτιστων πρακτικών που χρησιμοποιούνται σε διεθνές επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα ολοκληρωμένο δίκτυ προστασίας απέναντι στη διαφθορά και την απάτη. Απαιτείται ωστόσο στενότερη συνεργασία των ελληνικών με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς αρχές αλλά και να δημιουργηθούν ενιαίες βάσεις δεδομένων, όπως αυτές που δημιουργήθηκαν με τη Συνθήκη του Prum, ώστε να αντιμετωπίζονται κενά, τα οποία εκμεταλλεύονται οι εγκληματικές οργανώσεις.

Από την ανάλυση και μελέτη των απολογιστικών εκθέσεων των ελεγκτικών σωμάτων προκύπτει πως η δράση τους έφερε αποτελέσματα για τη δημόσια διοίκηση και σε σημαντικό βαθμό καταπολεμήθηκε η διαφθορά. Η εστίαση κατά την εκπόνηση της παρούσης εργασίας στο φαινόμενο της διαφθοράς είναι σημαντική, διότι αποτελεί καθοριστική παράμετρο για τη διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στους θεσμούς του κράτους, με αποτέλεσμα τη διάβρωση του κράτους δικαίου και της ορθής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης αλλά και την κατάχρηση δημόσιων πόρων. Σε αυτό το σημείο καθοριστική είναι η συμβολή των ελεγκτικών σωμάτων της δημόσιας διοίκησης. Ακόμη, παρατηρήθηκε την τελευταία δεκαετία μία αξιοσημείωτη αύξηση των ελέγχων, η οποία οδήγησε σε διερεύνηση υποθέσεων και επιβολή προστίμων για φοροαποφυγή και απάτες εις βάρος των συμφερόντων της

ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά και παραπομπή στη δικαιοσύνη εγκληματικών οργανώσεων. Όσον αφορά το πεδίο των δημοσίων συμβάσεων η εναρμόνιση του ελληνικού με το ενωσιακό δίκαιο και η ενσωμάτωση των Οδηγιών και των Κανονισμών στην ελληνική έννομη τάξη έχει συμβάλει στη μείωση των φαινομένων διαφθοράς στις διαγωνιστικές διαδικασίες. Η ψηφιοποίηση των διαδικασιών, η υιοθέτηση βέλτιστων ευρωπαϊκών πρακτικών και η δημιουργία ψηφιακών διαύλων καταγγελιών για τους πολίτες συνέβαλε σημαντικά στην επίτευξη των επιμέρους στόχων που είχε θέσει το κάθε ελεγκτικό σώμα.

Ωστόσο, εκείνο το οποίο είναι καταλυτικής σημασίας για τη βελτίωση της θέσης της χώρας στους δείκτες καταπολέμησης του Οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος είναι η συνεχής βελτίωση των υποδομών των ελεγκτικών σωμάτων καθώς και των δυνατοτήτων ελέγχου, διερεύνησης, πρόσβασης και αξιοποίησης πληροφοριών. Η στενή συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης λειτουργεί καίρια και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά σε σχέση με τον τρόπο λειτουργίας τους τις προηγούμενες δεκαετίες. Το Οργανωμένο Έγκλημα, το οικονομικό έγκλημα και η διαφθορά λειτουργούν υπονομευτικά για τη δημοκρατία και κλονίζουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας στους θεσμούς, αποσαθρώνουν τον κοινωνικό ιστό και δημιουργούν ένα αποτρεπτικό πλαίσιο για επενδύσεις, υπονομεύοντας την ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ανδρονόπουλου Μ.(2023). *Η αρχιτεκτονική του κράτους. Επιτομή δομής και λειτουργίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Αντωνόπουλος Γ. και Παπανικολάου Γ.(2016), «Καπιταλισμός χωρίς άδεια: η ελληνική περίπτωση», », στο Γασπαρινάτου, Μ.(επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά κολάρα» και οικονομικό έγκλημα: Κοινωνική βλάβη και αντεγκληματική πολιτική. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου Β.(2016). 'Ποιοι είναι οι εγκληματίες στην εποχή μας; Η διαχρονική απάντηση του εγκλήματος του λευκού κολάρου', στο Μ. Γασπαρινάτου, επιμ. Οικονομικό Έγκλημα, Οργανωμένο έγκλημα και Κρίση Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αθήνα: Σάκκουλας.

Βενετσανοπούλου, Μ.(2014). Κακοδιοίκηση και διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση. Αθήνα: Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ.(2007). *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική Πολιτική*. Τόμος Α', Αθήνα: Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ.(2013). *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία. Εγκληματολογική θεωρία και ιστορική συγκυρία. Βασικές έννοιες και θεμελιώδη προβλήματα. Εξέλιξη-Κριτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2014),*Αντεγκληματική Πολιτική, Από τη Μικροεγκληματικότητα έως το Οργανωμένο Έγκλημα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ.(2017). Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη,(2018). Η Κριτική Εγκληματολογία μέσα από τη διαδρομή του William Chambliss. <https://theartofcrime.gr/%ce%b7-%ce%ba%cf%81%ce%b9%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b5%ce%b3%ce%ba%ce%bb%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%bf%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%ad%cf%83%ce%b1-%ce%b1%cf%80%cf%8c-%cf%84%ce%b7-%ce%b4/>

Βιδάλη Σ.(2019). Εγκλήματα των ισχυρών. *Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ. Αθήνα: ΕΑΠ.

Βιδάλη, Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 3/3/2020 [To οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα :: left.gr](http://left.gr) (πρόσβαση 23/12/2023).

Βλάχου Β., «Η κρίση ως ευκαιρία για τη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικής αντεγκληματικής πολιτικής», στο Γασπαρινάτου, Μ.(επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2016, διαθέσιμο στο: [Η κρίση ως ευκαιρία ανάδειξης του εγκληματικού φαινομένου: ο ρόλος του θύματος, τα αδιέξοδα και οι προκλήσεις - Crime in Crisis \(crime-in-crisis.com\)](http://crime-in-crisis.com)

Γασπαρινάτου Μ.(2019). *Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα* στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ.(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Γεωργούλας Σ.(2019). *Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικο-επιχειρηματικό έγκλημα* στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ.(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Καραγιαννίδης Χ., «Η κρίση ως ευκαιρία για τη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικής αντεγκληματικής πολιτικής», στο Γασπαρινάτου, Μ.(επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2016, διαθέσιμο στο: [Η κρίση ως ευκαιρία για τη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικής αντεγκληματικής πολιτικής - Crime in Crisis \(crime-in-crisis.com\)](http://crime-in-crisis.com)

Καρκατσούλης Π.(2004). Το κράτος σε Μετάβαση. Από τη «Διοικητική Μεταρρύθμιση» και το «Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ» στη «Διακυβέρνηση», Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

Κριθαράς Θ., «Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος», Ποινική Δικαιοσύνη, 7/2005.

Λάζος Γ.(2007), *Κριτική Εγκληματολογία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μπιτζιλέκης Ν.(2009). *Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα*. Ποινικά Χρονικά, τ.ΝΘ.

Μπλάτσος, Ι. και Κάτσιος, Στ. (2022). Διαφθορά, οργανωμένο έγκλημα & διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.

Πανούσης Γ.(2006). ‘*Διαφθορά – Διαπλοκή και πολιτική μηχανή*’, Ποινική Δικαιοσύνη τ. 8-9.

Παπαχαραλάμπους, Χ.(2019). *Η εγκληματικότητα των ισχυρών και ο λόγος του ποινικού δικαίου* στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ.(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Ράικος Δ.(2006). Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά. Από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Ράικος Δ.(2019). Δίκαιο δημοσίων συμβάσεων. Γ΄ Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Ρακιντζής Λ.(2007). Εγχειρίδιο Ελέγχου για τα Ελεγκτικά Σώματα και τις Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Ελέγχου, Γ.Ε.Δ.Δ., ΕΠ. «ΠΟΛΙΤΕΙΑ» ΥΠ.Ε.Δ.Δ.Α., Αθήνα.

ΡΙζάβα Φ.(2011), Οργανωμένο έγκλημα. Τομέας ποινικών και εγκληματολογικών επιστημών. Νομική Σχολή, Διδακτορική διατριβή στην Εγκληματολογία.

Σταμούλη, Ε. (2019). *Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα*. Στο Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαραλάμπους, Χ., *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Σταμούλη, Ε. (2016). *Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές*. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης (1194- 1228). Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελ.(2007). Ο οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία-σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, ΣΔΟΕ, <https://minfin.gov.gr/forologiki-politiki/soma-dioxis-oikonomikou-egklimatos/> (Πρόσβαση 26/05/2024).

Φυτράκης Ε.(2010). *Τα Ελεγκτικά Σώματα της Διοίκησης. Θεωρία-Νομοθεσία-Νομολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χλούπης Γ.(2020). Το άρθρο 187 ΠΚ. «Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης», Ποιν.Δικ. 6/2020, Έτος 23°.

Χουλιάρης Α.(2019). *Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική* στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ.(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Ξενόγλωσση

Antonopoulos, G. (2009). 'Are the 'others' coming?': Evidence on 'alien conspiracy' from three illegal markets in Greece. *Crime, Law and Social Change*, (Vol. 52, Iss. 5).

Chambliss, W.(1978). *On the take. From pretty Crooks to Presidents*.Second Edition. Indiana University Press.

Chambliss, W. (2004). On the symbiosis between criminal law and criminal behavior. *Criminology*, (Vol 42. Iss. 2).

Chambliss, W.(1975). *Toward a political economy of crime. Theory and Society*, 2(2).

Cressey, D. (2008). *Theft of the Nation: The structure and operations of organized crime in America*. New Jersey: Transaction Publishers.

Dellaporta, D. & Vanucci, A. (2012). *The hidden Order of Corruption*. United Kingdom: Ashgate.

FATF. (2018). *Methodology FOR ASSESSING TECHNICAL COMPLIANCE WITH THE FATF RECOMMENDATIONS AND THE EFFECTIVENESS OF AML/CFT SYSTEMS*.

Gheorghe G.-Spatariou C.. *Combating fraud in the European Union and in Romania* σε Hugues S.& Cristache N.(eds.), 18th edition of the Conference Risk in Contemporary Economy, Galati 2017.

Gonzalez-Ruiz, S., & Buscaglia, E. (2002). How to design a national strategy against organized crime in the framework of the United Nations' Palermo convention. *The Fight against Organized Crime*, 23-26.

Hagan, F. E. (1983). The organized crime continuum: a further specification of a new conceptual model. *Criminal Justice Review*, 8(2).

Hirschfeld, K. (2015). *Gangster States. Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse*. New York: Palgrave Macmillan.

OECD,(2016). *Preventing Corruption in Public Procurement*.

Paoli, L. (2003). *Mafia Brotherhoods. Organised Crime Italian Style*. Oxford: Oxford University Press.

Raymond, Michalowski, Ronald, Kramer, 'State-Corporate Crime and Criminological Inquiry', in N. Pontell, G. Geiss, (eds). *International Handbook of White Collar and Corporate Crime* (Spinger 2007).

Ruggiero, V.(2017). *Dirty Money. On Financial Delinquency*. Oxford University Press: Oxford.

Ruggiero, V. (2012). Introduction: the organization of crime. In Gunev, Ph., Ruggiero, V. (2012). *Corruption and organised Crime in Europe. Illegal Partnership* (3-14). London and New York: Routledge, Talyor and Francis Group.

Ruggiero, V., (1997), «Criminals and service providers: Cross-national dirty economies», Crime, Law & Social Change, 28, pp.27–38.

Sutherland, E.(1944). Is “white collar crime” crime? American Sociological review. Annual meeting papers, 10 (2), 132-139.

Πρωτογενείς πηγές

ΑΑΔΕ, Έκθεση απολογισμού 2017

-2018

-2021

-2023

Annual activity report 2021, European Commission, The European Anti-Fraud Office(OLAF).

Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας/ΕΛ.ΑΣ, Απολογιστική έκθεση 2014

-2023.

Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας/ΕΛ.ΑΣ/Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Δελτίο Τύπου, 13/12/2023.

-Δελτίο Τύπου 1/12/2023.

Έκθεση της Ελληνικής Αστυνομίας για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα. Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Κλάδος Ασφαλείας/Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας. Αθήνα 2020.

Εθνική Αρχή Διαφάνειας, Έκθεση Απολογισμού 2022.

Εθνική Αρχή Διαφάνειας, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς 2022-2025.

ΕΣΟΕΛ, Έκθεση Απολογισμού 2022.

Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO), Ετήσια Έκθεση 2022.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης,
https://anti-fraud.ec.europa.eu/about-us/what-we-do_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης, Αριθμητικά στοιχεία της OLAF https://anti-fraud.ec.europa.eu/investigations/olaf-figures_en?prefLang=el&etrans=el

Eurojust, Eurojust Annual Report 2018.

Πόρισμα της Εξεταστικής Επιτροπής «Για τη διερεύνηση της υπόθεσης Siemens στο σύνολό της». Βουλή των Ελλήνων, Περίοδος ΙΓ΄-Σύνοδος Β΄, Αθήνα 2011.

Στρατηγικό Σχέδιο 2023-2027 Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, Έκδοση 1.0. Μάρτιος 2023.

Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας. Τμήμα Διαχείρισης Πληροφοριών και Στρατηγικής. Απολογιστική Έκθεση 2022, Ιούνιος 2023.

-Απολογιστική Έκθεση 2020.

Νομολογία

Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης».

Απόφαση της Επιτροπής, 1999/352/EK,ΕΚΑΧ,Ευρατόμ, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L136/20. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999D0352&from=EL>

Απόφαση Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου(Τρίτο τμήμα) της 6^{ης} Ιουλίου 2006 στην υπόθεση C-439/04 Alex Kittel <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:62004CC0439>

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Νόμος 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Νόμος 4613/2019 Κύρωση της σύμβασης δωρεάς μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, του Γενικού Νοσοκομείου Παίδων

Πεντέλης και των συνεκτελεστών της διαθήκης της Ελισάβετ Παπαγιαννοπούλου και άλλες διατάξεις.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθμ. 883/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2013.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L63, 6 Μαρτίου 2002.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L283/1, Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της 12^{ης} Οκτωβρίου 2017.

Ν.4249/14 «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις».

Ν.3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις».

Ν.4389/16 «Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις».

Π.Δ.178/2014 ΦΕΚ Α΄281/31.12.2014 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας».

ΠΔ84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων στο Υπουργείο Οικονομικών».

Υπ' αριθμ. Δ6Α 1058824 ΕΞ 2014/08-04-2014 απόφαση Γ.Γ.Δ.Ε. του Υπουργείου Οικονομικών.